

ANÀLISI DE L'EDUCACIÓ INCLUSIVA A TRAVÉS D'UNA AULA USEE A SECUNDÀRIA

Pràcticum I

Montse Balaguer Comas

Consultora: Anna Casadevall

Estudis de Psicologia

Universitat Oberta de Catalunya

Curs 2010-2011 2n semestre

RESUM

El present treball és una aproximació a l'educació inclusiva, les seves dificultats i aplicacions a través de l'experiència pràctica en un institut al voltant de la seva aula USEE.

Per realitzar el meu projecte vaig partir de la idea que l'existència d'una USEE ha de permetre la inclusió dels alumnes amb NEE en un entorn majoritàriament ordinari i vaig intentar esbrinar la distància que pot haver-hi entre la teoria i la pràctica pedagògica del dia a dia en l'educar de manera inclusiva.

Els meus objectius van anar dirigits tant als alumnes de la USEE del centre com a tots els professionals implicats en la seva educació.

El treball exposa les meves tasques pràctiques, les quals es van dividir en dos grans blocs: per una banda la recollida d'informació per a la identificació i l'anàlisi del grau d'inclusió dels alumnes amb NEE i del funcionament general del centre, i per altra banda una intervenció a la pròpia aula USEE a través d'un taller de ceràmica, el qual em va permetre valorar el sentiment de pertinença dels alumnes en primera persona i treballar amb ells temes com l'autoconcepte, l'aprenentatge constructiu, les habilitats socials i estratègies d'aprenentatge.

Al llarg de la meua experiència he intentat determinar les dificultats que sorgien al voltant de la inclusió dels alumnes d'aquest institut i trobar factors que ajudessin a millorar el seu context inclusiu. He pogut constatar com una USEE és un recurs facilitador d'aquest model si es donen algunes condicions fonamentals com aquelles que afecten a la cultura del centre, a les pràctiques i a les polítiques que es desenvolupen en ell. Finalment he desenvolupat algunes idees per orientar el centre cap a una millora en la seva cultura inclusiva.

ÍNDEX

---

1. INTRODUCCIÓ.....	3
2. OBJECTIUS.....	4
3. DESCRIPCIÓ DEL CENTRE.....	6
3.1 Característiques principals.....	6
3.2 Trets bàsics de la metodologia i recursos del centre.....	6
3.3 Descripció de les activitats i presentació de l'aula USEE del centre.....	7
4. MARC TEÒRIC.....	9
4.1 La inclusió en el context educatiu.....	9
4.2 La inclusió i la cultura escolar.....	12
4.3 USEE: Un recurs per a tots.....	14
4.4 Bases teòriques que fonamenten la intervenció pràctica a l'aula USEE.....	15
4.4.1 L'enfoc constructivista del procés E-A.....	15
4.4.2 L'aprenentatge cooperatiu.....	17
4.4.3 L'autoestima i l'aprenentatge constructiu.....	18
5. PART PRÀCTICA.....	19
5.1 Informació bàsica i materials utilitzats.....	19
5.2 Agents implicats.....	20
5.2.1 Professionals USEE.....	20
5.2.2 Professors aula ordinària.....	20
5.2.3 Comissió d'atenció a la diversitat.....	21
5.2.4 Alumnes de l'USEE.....	21
5.2.5 Alumnes d'ESO sense NEE.....	24
6. METODOLOGIA I PROCEDIMENTS.....	25
6.1 Qüestionaris.....	25
6.2 Entrevistes.....	26
6.3 Intervenció pràctica a l'aula USEE:Taller de ceràmica.....	27
7. AVALUACIÓ DE SEGUIMENT.....	30
7.1 Resultats de les tasques d'anàlisi i observacions del funcionament del centre, l'atenció a la diversitat i el sistema d'educació inclusiu.....	30
7.1.1 Resultats de l'observació a l'aula ordinària.....	30
7.1.2 Resultats observació a l'aula USEE.....	31
7.1.3 Resultats dels qüestionaris.....	32
7.2 Resultats de la intervenció pràctica a l'USEE.....	37
8. CONCLUSIONS.....	38
8.1 De l'anàlisi dels qüestionaris.....	38
8.2 De les reunions amb els tutors.....	40
8.3 De les reunions de la CAD.....	42
8.4 De la intervenció a l'aula USEE.....	42
9. PROSPECTIVA.....	44
10. VALORACIÓ PERSONAL.....	46
11. ANNEXOS.....	48
12. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA.....	66

---

1. INTRODUCCIÓ

Aquest vol ser un treball que emmarcat dins l'inici de l'àmbit de l'educació inclusiva centri la seva atenció en observar i analitzar la pràctica de l'atenció a la diversitat, així com les dificultats que poden tenir els professionals implicats a l'hora de dur-ho a la pràctica.

La meua tria ve motivada pel meu interès en l'atenció a la diversitat en l'ensenyament. En una societat plural tal i com és la nostra el sistema educatiu ha d'ocupar-se de la diversitat de l'alumnat i aquest treball educatiu ha de contribuir a l'adveniment d'una societat en què el respecte a la diversitat sigui un dels trets definitoris. Atenció a la diversitat és conèixer, respectar i valorar les diferències psicosocials i culturals de l'alumnat i així evitar situacions de discriminació. Atenció a la diversitat és sinònim també de preocupació per les necessitats educatives especials de tots els alumnes que requereixen actuacions educatives extraordinàries. Des de la perspectiva dels fonaments psicopedagògics de l'aprenentatge, atenció a la diversitat implica conèixer les característiques cognitivorelacionals dels alumnes que condicionaran l'aprenentatge i l'ensenyament (capacitats, interessos, motivacions) per a poder desenvolupar un ensenyament adaptatiu que s'hi ajusti.

M'he centrat pel meu anàlisi en un institut de secundària, el qual fa cinc anys que incorpora a la seva pràctica pedagògica una Unitat de suport d'educació especial, és adir, una USEE, per tal de preparar els alumnes amb necessitats educatives especials i amb dificultats d'aprenentatge, ja sigui per factors cognitius o conductuals, i dotar-los del suport necessari perquè puguin desenvolupar-se dins el seu grup-classe corresponent.

Al llarg del treball mantindré el centre en l'anonimat, ja que m'ha semblat pertinent respectar el dret a la confidencialitat i respectar els articles del codi deontològic referents a l'obtenció i ús de la informació i la rellevància de no revelar la identitat dels subjectes o institucions analitzats i valorats en treballs i exposicions orals, impreses o altres.

La idea de crear una cultura inclusiva als centres és molt recent i està plena de dificultats, per això observaré la divergència o distància que pot haver-hi entre la teoria i la pràctica pedagògica del dia a dia en l'educar de manera inclusiva i intentaré trobar factors que ajudin a millorar el canvi d'una manera de fer a la pràctica actual i l'efectivitat d'aquest sistema educatiu. Així doncs, els meus objectius van dirigits tant als alumnes que formen la USEE del centre com a tots els professionals implicats en la seva educació.

Realitzaré un anàlisi teòric i pràctic des d'un punt de vista constructiu i col.laboratiu. Per realitzar el meu projecte partiré de la idea personal que la igualtat de condicions no només és un dret, sinó també un factor de cohesió social, creient en la riquesa de la diversitat i entenenent, que l'existència d'una USEE ha de permetre aquesta inclusió dels alumnes amb NEE en un entorn majoritàriament ordinari. Intentaré esbrinar i diferenciar algunes de les variables que poden intervenir a l'hora de realitzar aquesta metodologia que assumeix que les necessitats educatives de tots els nois són importants i requereixen la mateixa consideració; i determinar les dificultats que sorgeixen al seu voltant.

Per realitzar el projecte dividiré les meves tasques en dos grans blocs:

- Recollida d'informació per a la identificació i l'anàlisi del grau d'inclusió dels alumnes amb NEE i del funcionament general del centre.
- Intervenció a l'aula USEE.

En quant al primer bloc, em serviré de tècniques com l'observació directa a diferents contextos significatius (aules, reunions d'equips professionals...), l'elaboració d'un diari de camp, entrevistes i l'elaboració de diferents qüestionaris a alguns dels agents implicats.

A priori, considero que un dels aspectes bàsics per afavorir la inclusió dels alumnes amb necessitats educatives especials als grups ordinaris és l'autostima, la confiança i les habilitats socials, així que basaré la meua aportació pràctica en una intervenció per a la millora de l'autoestima i de les relacions interpersonals dels alumnes amb NEE de l'institut a través d'un taller de ceràmica a l'aula USEE per tal d'afavorir la seva socialització dins l'escola inclusiva. Penso que un bon nivell d'autoestima i una bona destresa en habilitats socials pot anar directament relacionat a un millor rendiment en l'aprenentatge. La ceràmica quan es fa a través d'un projecte per treballar de forma col·lectiva té el poder de ser integradora i és ideal per aquells nens que els costa participar, eliminant possibles barreres de socialització. Treballarem la creativitat, la motivació, l'atenció, la confiança...

Per poder realitzar aquesta intervenció dins el món de la psicologia de l'educació, em basaré amb el mètode de treball cooperatiu, això propiciarà la tolerància i el respecte vers els altres, així com la participació i les relacions interpersonals. La cooperació és bàsica per a desenvolupar el raonament i millora la connexió grupal i afavoreix actituds positives respecte la diversitat.

Aconseguint aquestes fites entenc que s'afavoriria la socialització dels nois amb necessitats educatives especials amb el seu grup-classe de referència, augmentaria la seva motivació per l'aprenentatge i per tant també tindria un efecte directe en l'eficàcia del mètode inclusiu i la seva acceptació per part del professorat general de l'ESO.

El primer aspecte bàsic serà aconseguir la motivació dels alumnes per a la realització del taller.

La intervenció es basarà en tot moment en l'acció estratègica de l'alumne, fomentant el seu mètode estratègic a l'hora d'aplicar el coneixement.

.2. OBJECTIUS

Les tasques que realitzaré al llarg d'aquestes pràctiques com he comentat es divideixen en dos grans blocs, però els objectius es barregen i els intentaré aconseguir amb la fusió dels resultats de les tasques dels dos blocs.

Així, els objectius generals d'aquest projecte són:

- Analitzar el funcionament general de l'Institut i el seu projecte d'atenció a la diversitat.
- Conèixer quina és la tasca del psicòleg davant la necessitat d'educació especial.
- Analitzar la resposta a les necessitats educatives especials de l'alumnat escolaritzat a l'Institut.
- Aconseguir una aproximació a l'educació inclusiva.

I els objectius més concrets:

- Determinar quin és el grau d'inclusió dels alumnes de l'USEE a l'aula ordinària.
- Analitzar el nivell de satisfacció sobre el nivell d'inclusió aconseguit a l'Institut amb la seva implantació de la USEE.
- Aïllar les possibles dificultats que s'ha trobat el centre a l'hora d'aplicar un sistema d'educació inclusiu.
- Esbrinar quines variables poden afavorir a una millor efectivitat del mètode inclusiu en aquest centre.
- Observar i analitzar les dinàmiques de relacions que es donen entre els alumnes de l'USEE (entre ells i entre ells i els alumnes de l'aula ordinària).
- Treballar les habilitats socials dels alumnes amb NEE de la USEE a través d'un taller de ceràmica i intentar afavorir una millor relació entre companys tant a l'aula USEE com a l'aula ordinària.
- Intervenir a través d'activitats plàstiques creatives fomentar l'autoestima i així ajudar als nois a desenvolupar valors, actituds... i generar la confiança que els ajudarà en la seva entrega particular a l'aprenentatge.

Per poder complir aquests objectius assistiré a diverses hores de classe a l'aula USEE de matèries instrumentals com matemàtiques, català i naturals; també a l'hora de tutoria i a diverses classes de l'aula ordinària amb algun d'aquests alumnes. També assistiré a les reunions setmanals dels tutors de cada curs d'ESO referents a cada alumne de la USEE i a les reunions quinzenals que fa la CAD (comissió d'atenció a la diversitat) i a les reunions setmanals dels diferents tutors dels grups anomenats de diversitat.

Tinc intenció de concertar alguna entrevista amb la psicopedagoga del centre, la psicòloga de l'EAP i la coordinadora pedagoga, així com amb els tutors de les aules ordinàries que tenen algun alumne de l'aula USEE al seu grup-classe.

Per realitzar l'activitat pràctica proposada, el taller de ceràmica, utilitzaré les tres hores de tecnologia setmanals de l'horari de l'aula USEE, divendres a tercera, quarta i cinquena hora.

Tot plegat m'ajudarà a descobrir com funciona aquest model d'educació tan necessari en la nostra societat.

3. DESCRIPCIÓ DEL CENTRE

3.1 Característiques principals

El centre on realitzo les pràctiques per dur a terme aquest projecte és l'institut de la meua ciutat, una població de poc més de 10.000 habitants.

És un institut molt gran, l'únic de la ciutat, on a part de fer ESO i Batxillerat també hi ha altres formacions com cicles formatius de grau mitjà i de grau superior, d'administratiu, educació infantil i infermeria. És un centre amb 936 alumnes en total i més de 90 professionals docents.

Disposa de bones instal·lacions i recursos educatius.

L'organigrama del centre l'encapçala l'equip directiu amb el següents responsables:

- ✓ Director, que s'ocupa de la coordinació general, les relacions exteriors i els assumptes tècnics d'horaris i aules.
- ✓ Cap d'estudis, el qual s'encarrega dels permisos, absències i la justificació de faltes, de la disciplina general de l'alumnat i de les guàrdies del professorat.
- ✓ Coordinadora pedagògica, encarregada del tractament de la diversitat i la coordinació general de l'ESO.
- ✓ Sots-director, que s'ocupa del manteniment del centre, de la informàtica i de la pàgina web.
- ✓ Cap d'estudis adjunt, encarregat de les activitats extra-escolars i excursions, així com de suport del cap d'estudis en temes relacionats amb la disciplina dels alumnes.
- ✓ El secretari, el qual s'encarrega dels assumptes econòmics, la supervisió de documents i tot el què es refereix a la burocràcia i PDA's.

Seguidament hi ha els coordinadors informàtics; la coordinadora de F.P; la psicopedagoga; la professional de l'E.A.P., que s'encarrega de l'atenció psicològica; el responsable de riscos laborals el qual fa la coordinació de plans d'emergència; els quatre coordinadors d'ESO; la coordinadora de batxillerat i els caps de departament.

3.2 Trets bàsics de la metodologia i recursos del centre

Cada curs d'ESO està distribuït en 6 línies, de les quals hi ha tres grups de nivell normal, 2 de fluïdos i 1 especialitzat en diversitat, els alumnes estan distribuïts en ells depenent de les seves característiques.

El centre també té una aula d'acollida per aquells alumnes amb dificultats d'integració i per atendre l'alumnat nouvingut.

El centre disposa d'una unitat de suport d'educació especial, una aula USEE, la qual dóna sentit al present projecte.

El model educatiu del centre és interdisciplinari, la implicació dels diferents agents que constitueixen la xarxa psicopedagògica i socio sanitària esdevé imprescindible per a

respondre els reptes que planteja el model d'atenció pertinent. La convivència al centre està subjecta a una diversitat cultural. El treball educatiu del centre contribueix a l'adveniment d'una societat en què el respecte a la diversitat n'és un dels trets definitoris. Atenció a la diversitat és conèixer, respectar i valorar les diferències psicosocials i culturals de l'alumnat i així evitar situacions de discriminació. Atenció a la diversitat és sinònim també de preocupació per les necessitats educatives especials de tots els alumnes que requereixen actuacions educatives extraordinàries. Des de la perspectiva dels fonaments psicopedagògics de l'aprenentatge, atenció a la diversitat implica conèixer les característiques cognitivorelacionals dels alumnes que condicionaran l'aprenentatge i l'ensenyament (capacitats, interessos, motivacions) per a poder desenvolupar un ensenyament adaptatiu que s'hi ajusti. Per aquest motiu, i des de la seva posició de responsabilitat, el centre des de fa un temps que introdueix poc a poc mètodes educatius atenent aquests aspectes i es mobilitza contra l'exclusió a través de les mesures concentrades entorn del concepte d'atenció a la diversitat i focalitzant també la seva atenció a aquells components culturals de cada alumne.

La USEE del centre funciona des de fa cinc anys i està coordinada per dues psicòlogues juntament amb el departament de psicopedagogia del centre. Els alumnes de l'aula USEE tenen una tutora dins aquesta aula i un tutor/a a l'aula ordinària, els quals treballen en equip per adaptar el curs als alumnes. També hi ha la figura de l'educador, el qual és un reforç per als nois amb NEE.

Els professionals directament implicats a l'aula de suport, són conscients que els seus alumnes encara no tenen la inclusió que voldrien i lluiten per aconseguir que cada any sigui una mica més significativa.

Així doncs, el context que ha envoltat les meves pràctiques ha estat el dia a dia, les activitats i els agents implicats en l'educació secundària obligatòria d'aquests 11 alumnes que formen la USEE d'aquest institut.

3.3 Descripció de les activitats i presentació de l'aula USEE.

Les activitats principals de l'aula USEE estan encarades a dotar als seus alumnes dels recursos necessaris per poder adquirir els aprenentatges per anar-se incorporant mica en mica a l'aula ordinària i assolir els coneixements mínims de l'educació secundària obligatòria tenint en compte les seves capacitats.

Des dels seus inicis, en aquest centre, la USEE va ser concebuda com un grup tancat, els alumnes assistien a molt poques hores a l'aula ordinària, però des de l'any passat, les responsables van engegar un projecte per millorar-ne la seva inclusió i van presentar a l'equip directiu del centre un projecte de línia de treball a seguir. A arrel d'aquest projecte s'ha aconseguit aquest curs augmentar les hores d'assistència dels seus alumnes a l'aula ordinària, així com treballar de manera conjunta el tema de l'avaluació amb els professors responsables de les diferents assignatures. Un dels objectius que es proposaven i que encara no han aconseguit és el d'incorporar més l'educador o les professores com a suport dins l'aula ordinària. Aquest suport no és acceptat per gaires professors, i de moment només ha estat possible en una assignatura de primer (naturals) tot i que a més, només és així una de les dues hores que els alumnes fan d'aquestes assignatures a l'aula ordinària. Al llarg de les hores que he pogut assistir a l'aula ordinària amb aquests alumnes, he observat com els

costa seguir tots sols el ritme de la classe. En quant a l'avaluació, fan exàmens adaptats els quals els preparen a la USEE i els realitzen a l'aula ordinària, i l'avaluació és conjunta.

Des de la USEE es manté com a referent la programació del grup ordinari i s'elaboren adaptacions curriculars per als seus alumnes, però falta encara aconseguir implantar planificacions multinivell que permetin treballar a ritmes diferents dins l'aula.

Algunes matèries, com naturals, tecnologia o medi, a l'aula ordinària treballen els mateixos continguts que la resta però amb exàmens adaptats que preparen els professors juntament amb els professionals de l'USEE

L'atenció als alumnes adherits al suport USEE doncs, es fa gairebé tota a l'aula de suport, tot i que tots ells fan algunes hores a l'aula ordinària. Cada alumne fa un horari adaptat, en funció de les matèries que fa a l'aula ordinària (que és el que es prioritza). Aquests horaris són establerts a l'inici del curs juntament amb la direcció del centre.

La majoria dels nois fan al voltant de 10 hores setmanals a l'aula ordinària, alguna d'elles amb el suport d'un professional de l'USEE.

Alguns dels alumnes també tenen unes hores setmanals d'atenció individualitzada amb alguna matèria.

Adjunto la graella dels horaris personalitzats de cada alumne a l'[annex 1](#), evidentment els noms estan modificats i així poder preservar el dret a la confidencialitat.

El següent quadre mostra la relació d'hores a l'aula ordinària i a la USEE de cadascun d'ells:

	AULA ORDINÀRIA	AULA USEE	TOTAL
Santi	7 hores	23 hores	30 hores
Alfred	6 hores	24 hores	30 hores
Aleix	9 hores	21 hores	30 hores
Ali	16 hores	14 hores	30 hores
Júlia	11 hores	19 hores	30 hores
Oscar	10 hores	20 hores	30 hores
Pol	16 hores	14 hores	30 hores
Mohamed	13 hores	17 hores	30 hores
Joaquim	11 hores	19 hores	30 hores
Aïna	10 hores	20 hores	30 hores
Laura	10 hores	20 hores	30 hores

Des de l'USEE es realitzen tutories individualitzades freqüentment, així com el seguiment dels alumnes amb les seves famílies. A través del recurs, s'intenta aconseguir la col.laboració de les famílies i la seva implicació en l'educació dels nois. Les sessions amb el pare o mare es realitzen normalment amb la presència de l'alumne intentant que aquest interactui i s'impliqui també amb la col.laboració desde casa.

La psicopedagoga del centre també realitza un seguiment personalitzat amb tots els alumnes de l'aula de suport.

Les quatre persones que treballen dins l'USEE (tres psicòlogues i un educador) es reuneixen un cop per setmana per tractar els diferents temes necessaris per a una bona coordinació de l'aula i millorar l'atenció del seu alumnat.

Les dues psicòlogues que a part de realitzar tasques de docència als nois de l'USEE també en són les tutores (una dels de primer i l'altra dels de segon i tercer) es reuneixen també un cop per setmana amb la resta de tutors del curs corresponent.

Fan sovint també trobades personals amb els familiars dels alumnes per contrastar opinions dels diferents contextos i per informar als familiars de l'evolució dels nois i el més important, aconseguir la col.laboració familiar en el procés educatiu dels nois.

Cada dos dimecres, també es tracta temes directament relacionats amb la USEE a la reunió quinzenal de la CAD del centre, on a part de la representació de la USEE, hi ha la psicopedagoga de l'institut, la coordinadora pedagògica del centre i la psicòloga de l'EAP (a l'apartat d'Agents implicats, punt 5.2 de la Part pràctica, s'especifica la dinàmica de les reunions).

4. MARC TEÒRIC

4.1 La inclusió en el context educatiu

L'escola inclusiva neix als anys 90 i s'insereix en un marc de caràcter internacional. Es parteix de la creença que l'educació és un dret bàsic i necessari per crear una societat més justa i, per tant, se suposa que la finalitat de l'educació inclusiva és eliminar l'exclusió social.

El plantejament central de l'escola inclusiva consisteix en desenvolupar una escola capaç d'oferir una educació de qualitat per a tots els alumnes, independentment de les seves circumstàncies culturals, físiques o cognitives.

La idea de la inclusió es pot definir de diferents maneres i, de fet, a nivell internacional s'observa una certa confusió. El concepte és confús i existeix una àmplia gama de discursos que hi interactuen. Cal remarcar però, que tots tenen elements en comú i els

projectes on es concreten les diferents perspectives volen eliminar els processos d'exclusió social en el que estan diferents col·lectius i contribuir a partir de l'educació al seu benestar personal i social. Com diu Echeita (2006), els sistemes educatius haurien de trobar l'equilibri entre el que ha de ser comú (comprendivitat) per a tots els alumnes i la necessària atenció a la diversitat de necessitats derivades de la singularitat de cada alumne sense generar desigualtat ni exclusió.

Ainscow (2006) va dur a terme un estudi i suggereix cinc maneres de conceptualitzar el terme inclusió:

1. La inclusió relacionada amb la discapacitat i les necessitats educatives especials

Des d'aquesta perspectiva, la inclusió fa referència a l'educació dels alumnes amb discapacitat o als que presenten necessitats educatives especials a les escoles ordinàries. De fet, en la majoria dels països la perspectiva dominant identifica les dificultats educatives en base a les necessitats educatives especials. Amb tot, cada vegada hi ha més veus crítiques amb aquesta visió perquè hi ha la tendència a centrar-se en la part de la discapacitat i a ignorar les maneres de fomentar la participació de qualsevol alumne. En aquest context, autors com Booth i Ainscow (2002) o Giné (2006) fins i tot proposen fer servir el terme *barreres a l'aprenentatge i a la participació*. Aquest terme emfatitza una perspectiva social o contextual de les dificultats educatives i, d'acord amb aquest model, les barreres per a l'aprenentatge i per a la participació apareixen en les interaccions dels alumnes amb els contextos i les circumstàncies que afecten a les seves vides considerant la importància que tenen per l'aprenentatge i per la qualitat de vida de les persones, els aspectes relacionals i afectius. Així doncs, la definició d'inclusió va més enllà de suports puntuals per a determinats alumnes i té més a veure amb un procés de transformació dels centres educatius que implica la cultura, les polítiques i les pràctiques a l'aula.

2. La inclusió com a resposta a les exclusions disciplinàries

Des d'aquesta visió, en altres països la paraula inclusió també estaria vinculada a les necessitats educatives, però aquest cop associades a alumnes que presenten problemes d'adaptació i conducta, la qual cosa provoca una certa reacció d'alerta per part d'alguns professionals de les escoles que relacionen inclusió amb alumnes conductuals. En aquest enfocament, no només s'han de tenir en compte les xifres de les exclusions/expulsions formals que es produeixen als centres a nivell disciplinari sinó que també s'han de considerar les exclusions informals. És a dir, les que venen derivades per absentismes no justificats, les classificacions d'alumnes amb problemes emocionals i de conducta que en ocasions acaben abandonant el sistema educatiu o en ubicacions segregades...

Per tal d'entendre les exclusions disciplinàries s'han de considerar quins esdeveniments i interaccions han precedit els conflictes que les provoquen, quina és la naturalesa de les relacions i quins són els enfocaments de l'ensenyament-aprenentatge que es donen a les aules i als centres on es produeixen, entre d'altres.

3. La inclusió fa referència a tots els grups vulnerables d'exclusió

La inclusió fa referència també a qüestions relacionades amb grups que tenen compromès l'accés a l'escola per diferents raons: nens sense domicili estable o noies

que per raons culturals abandonen aviat l'escola, però, sobretot, alumnes amb problemes d'adaptació i conducta i joves que abandonen l'escolaritat obligatòria sense les capacitats necessàries per a insertar-se en la vida laboral.

Aquest ús ampli de la inclusió i l'exclusió convida a explorar la naturalesa d'aquests processos i els seus orígens en les estructures socials.

4. La inclusió com a promoció d'una escola per a tots

En aquest punt, s'entén la inclusió com a reacció a un sistema que reparteix els alumnes, sobretot a l'inici de la educació secundària, en diferents tipus d'escoles segons els assoliments aconseguits, reforçant així les desigualtats de classe social. Evitant els efectes socialment discriminatoris de la selecció dels alumnes segons el seu origen i condició, i d'aquesta manera, la igualtat d'oportunitats escolars es converteix en igualtat d'oportunitat socials.

5. La inclusió com a "Educació per a Tots"

Aquest moviment es va crear el 1990, al voltant d'una sèrie de polítiques internacionals coordinades per la UNESCO per tal de millorar l'accés i la participació a l'educació arreu del món. L'èmfasi en la paraula TOTS es relaciona amb la idea de no desvincular els processos globals d'ampliació i millora de l'educació escolar amb la preocupació pels alumnes més vulnerables. Això vol dir acollir i respectar les diferències que hi ha entre tots els alumnes, ja siguin degudes a raons de gènere, capacitat, cultura... Per la mateixa raó, promoure l'educació de tots no és només una opció ètica i socialment desitjable, sinó que també és una opció que promou un desenvolupament sostingut i que ajuda a aconseguir una estabilitat en els països que més ho necessiten.

Aquesta idea es va posar de manifest i va adquirir força internacional a partir de dos conferències promogudes per la UNESCO a principis dels anys noranta: la "Conferència Mundial sobre Educació per a Tots: Atenent Necessitat bàsiques" que va tenir lloc a Jomtien (Tailàndia) el 1990 i la "Conferència Mundial sobre Necessitats Educatives Especials" celebrada a Salamanca l'any 1994.

A les conclusions d'aquesta conferència es proclamen, entre d'altres, els següents punts que posen de manifest aquest nou plantejament:

- Els sistemes educatius han de ser dissenyats i els programes aplicats de manera que tinguin en compte tota la gamma de característiques, interessos, capacitats i necessitats d'aprenentatge diferents que són propis de cada nen i nena.
- Les persones amb necessitats educatives especials han de tenir accés a les escoles ordinàries, les quals hauran d'integrar-los en una pedagogia centrada en el nen, i capaç de satisfer aquestes necessitats.
- Les escoles ordinàries amb aquesta orientació inclusiva representen el mitjà més eficaç per a combatre les actituds discriminatòries, crear comunitats d'acollida, construir una societat inclusiva i aconseguir l'educació per a tothom; a més, proporcionen una educació efectiva a la majoria dels nens i milloren l'eficiència i, en definitiva, la relació cost-eficàcia de tot el sistema educatiu.

Posteriorment, dins del Fòrum Mundial sobre Educació que va tenir lloc a Dakar, Senegal, a l'any 2000, la proposta inclusiva va ser reafirmada com el model on s'han d'orientar els sistemes educatius que vulguin aconseguir qualitat i equitat en la formació de totes les persones de la seva comunitat.

Amb tot, cal remarcar que totes aquestes perspectives assenyalades no són incompatibles. Cada una respon als diferents contextos des d'on les analitzen les persones i que apunten la tendència des d'on s'hauran de situar les innovacions educatives del futur.

4.2 La inclusió i la cultura escolar

Desenvolupar sistemes educatius capaços d'atendre amb eficàcia i equitat les necessitats de tot tipus d'alumnes és una tasca complexa. En aquest sentit, s'ha de tenir en compte que un dels factors més decisius pel desenvolupament de pràctiques inclusives té a veure amb la cultura escolar dels centres. Stainback (2001) defensa que hi ha una raó crítica i que es fonamenta en una qüestió d'igualtat basada en la moral o els valors. *“La raó última de l'educació de qualitat dels alumnes en un context inclusiu no deriva de la recerca, ni de les lleis ni de la pedagogia, sinó dels valors.”*¹ El camí cap a una escola cada vegada més inclusiva suposa canvis en el pensar i en el fer, donat que la inclusió és bàsicament, una actitud i un valor i, per tant, les pràctiques han de ser coherents amb els valors que persegueixen.

Les cultures a l'escola proporcionen un context en el que es desenvolupen, es mantenen i es prioritzen determinades estratègies d'ensenyament. D'aquesta manera, els professors que s'enfronten a exigències similars a les que companys ja s'han enfrontat al llarg de la seva experiència professional, assumeixen i transmeten aquestes pràctiques com a pròpies. Em refereixo a creences, valors i maneres de fer les coses generades històricament i compartides de manera col·lectiva. Alhora, les cultures en l'ensenyament contribueixen a donar sentit, suport i identitat als professors i a la seva tasca professional de tal manera que constitueixen un context vital. És a dir, les relacions que estableixen els professors entre ells i la cultura constitueixen un context vital fonamental pel seu desenvolupament i per la manera d'ensenyar que adoptaran. En aquest sentit, Giné (2005) cita a Marchesi i Martin (2000) per afirmar que la cultura de l'escola està formada per les creences i les conviccions bàsiques dels professors i de la comunitat educativa en relació a l'ensenyament i a l'aprenentatge dels alumnes i el funcionament dels centres. Aquests autors proposen que la cultura i l'estructura de l'organització escolar són dos entitats diferents que s'influeixen mútuament.

Així doncs, mentre que la cultura es restringeix als valors, creences i formes de relació entre els professors, l'estructura contempla els sistemes d'organització formal de l'escola.

---

¹ Stainback, S.B. (2001) “L'educació inclusiva: definició, context i motius” a *Suports*. Vol 5 Núm 1(p.21)

A partir del que he exposat, podem veure la importància que té la cultura d'un centre o d'un grup en el desenvolupament de pràctiques inclusives i, a la vegada, les dificultats que comporta fer canvis a les escoles en relació al que es fa, doncs es tracta de mobilitzar pensaments i valors històricament arrelats.

I és que la importància de la cultura escolar radica en la seva influència per tal de facilitar l'ús d'estratègies que desenvolupin el potencial de tots els alumnes independentment de les seves necessitats personals. Això però, només es pot descobrir i prioritzar dins de cada escola concreta fent explícits els valors que fonamenten les accions, les pràctiques i les polítiques, tot aprenent a relacionar les accions amb els valors inclusius.

En aquest sentit, Giné (2005) apunta que la metodologia per a desenvolupar pràctiques inclusives ha de tenir molt present els processos socials d'aprenentatge en contextos concrets, com és el cas d'una escola, i que requereix persones clau o líders que facilitin la reflexió sobre el que es fa i que defineixin cap a on es vol anar. I és que és aquesta acció social la que permet negociar significats i introduir processos de canvi.

Per finalitzar, Lobato i Ortiz (2004), en un treball fet a la Universitat de Salamanca, defineixen el concepte d'escola inclusiva atenent a tres aspectes fonamentals: les diferències individuals, la qualitat de l'educació i la millora social.

Respecte a les diferències individuals, fent una síntesi de diferents autors, es considera que:

- Tots els nens poden experimentar dificultats en l'aprenentatge.
- Les dificultats d'aprenentatge són el resultat de la interacció entre el que aporta el nen a la situació i el suport que ofereix l'escola.
- L'escola inclusiva té a veure amb TOTS els nens. S'assumeix una acceptació incondicional de qualsevol alumne.
- Les diferències entre els alumnes són considerades com un valor que enforteix la classe i ofereix més oportunitats per l'aprenentatge.
- Les característiques particulars de cada alumne han de ser el punt de partida per tal de desenvolupar al màxim el potencial de cadascun.

Quant a la qualitat de l'educació, l'escola inclusiva proposa que:

- El currículum ha de ser ampli, rellevant i diferenciat que promogui el desenvolupament acadèmic i personal.
- La inclusió és un procés continu de millora de l'escola, la qual cosa demana una reflexió i valoració continuada.
- Els processos d'ensenyament-aprenentatge han de ser interactius: el coneixement del mestre ha d'emergir en i des de l'experimentació reflexiva.
- Una escola inclusiva només és possible si es constitueix com una comunitat solidària i enriquidora basada en relacions positives entre

els diferents components de la comunitat educativa interna (alumnes, pares, mestres...) i en la comunitat externa.

Sobre la millora social:

- L'escola inclusiva és un mitjà que potencia la qualitat de vida dels alumnes a l'afavorir interaccions mútues, relacions de suport i un desenvolupament integral de les persones.
- L'escola inclusiva és un mitjà privilegiat per tal d'afavorir la participació social en la vida adulta.
- L'escola inclusiva és un camí per desenvolupar societats sol·lidàries que potenciïn la igualtat d'oportunitats i el respecte a la diversitat.

4.3 USEE: Un recurs per a tots

En un context educatiu basat en la inclusió, la coordinació i el treball col·laboratiu entre els professionals implicats és de vital importància.

L'aprenentatge col·laboratiu no ha de ser una activitat suplementària, tot al contrari, hauria de formar part del treball en equip dels mestres. Little (1990) afirma que el treball conjunt, com pot ser planificació conjunta, observació mútua o l'ensenyament en equip, són les formes més fortes de col·laboració. Echeita (2006), d'acord amb altres investigadors, subratlla que en realitat el que caracteritza la cultura de col·laboració no és tant l'organització formal com l'actitud de suport i confiança que s'instal·la en les relacions dels mestres i que es fa extensiva a tots els moments de la vida del centre educatiu. De totes maneres, establir un sistema de treball cooperatiu no és senzill. S'ha de fer de manera que els criteris dels diferents mestres es tinguin en compte. L'ensenyament és una tasca complexa que a vegades requereix un cert grau d'improvització. Els docents han de disposar d'autonomia suficient per a prendre decisions en funció de la singularitat dels seus alumnes. Per aquestes raons, es necessita un treball cooperatiu ben coordinat per trobar les respostes més apropiades. És a dir, crear un sistema ben connectat sense perdre els avantatges dels sistemes dèbilment connectats. D'altra banda, Parrilla i Gallego (2001) consideren la col·laboració com a un progrés interactiu que permet que les persones amb experiències i coneixements diferents generin solucions creatives a problemes definits conjuntament. Aquesta és una cultura que s'ha vist imprescindible per no excloure a ningú.

És interessant la perspectiva de Parrilla (2003) segons la qual, crear comunitats inclusives, de tots i per tots, és crear comunitats de col·laboració.

Abordar la complexitat dels reptes d'una USEE des de la soledat dels dos o tres professionals que intervenen és condemnar-la a ser un recurs perifèric. I és que aquestes autores han recollit diferents recerques i estudis amb l'objectiu d'identificar els beneficis de la col·laboració entre mestres. Citen els següents:

- Permet posar en comú l'experiència dels diferents professors per buscar resposta a les necessitats dels diferents alumnes.

- Construir un nou model professional a partir de la resolució conjunta de problemes.
- Promoure sentiments de seguretat, confiança i sentit de pertinença a un grup.
- Fan modelatge, donant exemple als alumnes per tal que ells entenguin el valor de la col·laboració quan fan aprenentatge cooperatiu, treball per projectes, suport a l'aula, etc.

4.4. Bases teòriques que fonamenten la intervenció pràctica a l'aula USEE

4.4.1 L'enfocament constructivista del procés d'ensenyament-aprenentatge

Dins el model d'educació inclusiva, el meu projecte es basa en la consideració de l'aprenentatge com un procés de construcció interna de la realitat que representa, una reorganització d'estructures o esquemes cognitius preexistents en l'aprenent. Així, la meva intervenció més pràctica d'aquest projecte (el taller de ceràmica a l'aula USEE) està realitzada sota principis constructivistes com:

- La necessitat de no fragmentar el conjunt de processos que conformen l'aprenentatge d'un contingut.
- La facilitació, des de l'ensenyament, d'una investigació activa i permanent del significat de les activitats per part de l'alumne.
- La consideració de l'error com a oportunitat per a l'autoavaluació i la reflexió, i mai com un comportament indesitjable que cal evitar.
- La importància de partir de l'interès i la motivació de l'aprenent.
- La permanència del canvi cognitiu produït com a mesura de la qualitat de l'ensenyament.
- La importància de la interacció entre els participants de l'acció educativa i l'autoconcepte positiu de tots ells.

Per l'aprenentatge constructivista, el coneixement ha de ser construït per l'alumne mateix i no simplement transmès d'una persona a l'altra. L'alumne ha de generar els seus propis objectius d'aprenentatge i aconseguir-los a través de l'autovaloració i la interacció amb els companys.

Des de la perspectiva constructivista, els processos d'interacció entre professor i alumnes són bàsics, els processos d'ensenyament i aprenentatge es produeixen en el sí de l'activitat conjunta que es construeix gràcies a les interaccions que es donen a l'aula entre tots els participants. En aquest context, el professor exerceix de mediador (regulador), és l'intermediari entre els quals es materialitza aquesta construcció. Així doncs, l'intervenció del professor és el que determina l'orientació de l'activitat de l'alumne. Aquest grau de directivitat que proporciona el docent va variant en funció dels avenços dels alumnes en el seu procés de construcció personal. D'aquesta manera, podríem dir que l'eficàcia de l'ensenyament des de la perspectiva constructivista depèn en gran part de la capacitat dels educadors per a intervenir de forma contingent en les dificultats de l'alumne i aconseguir que avanci en el seu procés de construcció personal i desenvolupament; ja que l'aprenentatge és gradual i

existeixen relacions entre els coneixements previs i els nous aprenentatges, promovent així l'autonomia de l'alumne en el seu propi aprenentatge.

Hi ha diverses teories, de diversos investigadors, Piaget, Vigotsky, Ausubel, Bruner, teories del processament de la informació... i altres, que comparteixen principis i postulats constructivistes i que coincideixen en assenyalar que el desenvolupament i l'aprenentatge humà, són el resultat d'un procés de construcció conjunt.

Alguns d'aquests principis psicopedagògics, basats en les conclusions de molts d'aquests investigadors són per exemple que l'alumnat va construint els seus esquemes de coneixement propis amb les seves experiències educatives anteriors, esquemes que possibilitaran la interpretació dels nous coneixements. Per tant, per introduir un nou coneixement, cal partir dels seus coneixements previs, i tenir en compte què és capaç de fer sol, i què pot aprendre amb l'ajuda d'altres persones, ja sigui observant-les, imitant-les, col·laborant, seguint consignes...

La distància entre allò que l'alumne pot fer sol i amb ajuda, és el que Vigotsky anomena Zona de Desenvolupament Pròxim (ZDP). Aquesta zona és la que delimita el marge d'incidència de l'acció educativa, i condiciona el tipus d'ajudes que cal donar, i com i quan cal anar retirant-les a mesura que l'alumnat adquireix capacitat d'autonomia en el seu procés d'aprenentatge. Aquest procés contingent d'ajuda, és el que es coneix com la metàfora de la Bastida, proposada per Bruner i els seus col·laboradors (Wood, Bruner i Ross, 1976), que insisteix en el caràcter alhora necessari i transitori de les ajudes –de la bastida- per construir el coneixement que porta a terme l'aprenent; necessari perquè sense aquesta ajuda difícilment es concretaria la construcció; transitori, perquè les ajudes, les bastides, s'han de poder retirar a mesura que l'aprenent assumeix més autonomia i control.

No puc parlar de constructisme sense esmentar Ausubel i la teoria de l'aprenentatge significatiu, el procés de construcció del nou aprenentatge, en relació amb el que ja sap, facilita a l'alumnat poder atribuir-li un significat, o sigui de fer un aprenentatge significatiu (Ausubel, 1983), que a la vegada està molt vinculat a la funcionalitat del mateix, a la seva utilitat, o sigui amb la possibilitat de que puguin ser utilitzats en altres ocasions. Tot aquest procés necessita una intensa activitat de naturalesa interna per part de l'alumne. Activitat interna, no vol dir manipular o actuar, sinó que va més enllà de qualsevol activitat externa, i exigeix una activitat mental constructiva per establir relacions entre els nous aprenentatges i els ja disponibles en la seva estructura cognitiva.

A més, per a afavorir la construcció del coneixement estratègic a l'aula, s'ha d'ensenyar als alumnes a analitzar conscientment les característiques dels problemes que es plantegen a classe i les decisions que es prenen per ajustar-s'hi en cada situació instruccional. Requereixen situacions interactives per tal de guiar i orientar als alumnes en la utilització de procediments estratègics, tant en l'aspecte curricular com de presa de decisions en la competència social.

En aquest context, també és molt important la interacció entre alumnes i el tipus d'organització que adopten. La forma d'organització cooperativa, en front a la competitiva o la individualista (Lewis & Johnson) és la que millors resultats obté. A l'hora de dur a la pràctica la meua intervenció des del punt de vista constructivista doncs, em basaré amb aquesta forma d'aprenentatge positiu, on els èxits de cada

alumne beneficien la resta de membres del grup. Aquest tipus de funcionament fa que les variables motivacionals cognitives es desenvolupin positivament, augmenta la participació i estimula l'activitat cognitiva.

Per afavorir un coneixement estratègic en els alumnes que formen part del meu projecte, caldrà guiar-los cap a una construcció construccionista de l'aprenentatge. Aconseguir que integrin i relacionin les noves informacions amb els coneixements previs, per tal d'aconseguir que el coneixement sigui significatiu i aplicable. Afavorir un desenvolupament competencial que prioritzi la capacitat d'utilitzar els coneixements i les estratègies de manera transversal i interactiva. Els alumnes han de saber el que fan i perquè ho fan, ja que garantir el control de les tasques d'aprenentatge, és la millor estratègia de garantir la competència d'aprendre a aprendre.

Tot això tenint en compte les principals dificultats de cada alumne per realitzar cada activitat i proporcionar l'ajuda adequada a cadascú.

Totes aquestes estratègies i característiques, mostren un model d'ensenyament obert i relacional on l'actitud i la interacció dels diferents elements participatius del context educatiu són la base per una bona construcció del coneixement. No és un procés unidireccional sinó tot el contrari, és un procés interactiu i multidireccional basat en la retroalimentació dels diferents elements que el componen i basat en una metodologia d'ensenyar els procediments d'una manera comprensiva, flexible i significativa, és a dir, de manera estratègica.

4.4.2 L'aprenentatge cooperatiu

Las escuelas con una orientación inclusiva -que conlleva una estructuración cooperativa del aprendizaje- representan el medio mas eficaz para combatir las actitudes discriminatorias, crear comunidades de acogida, construir una sociedad inclusiva y lograr la educacion para todos. Pujolàs (2008)²

L'estructura cooperativa afavoreix, entre els alumnes, l'establiment de relacions presidides pel respecte mutu, la cortesia, l'atenció i la simpatia; unes relacions més positives que les que es troben en grups competitiu i en estructures individualistes.

Encara que el nivell d'els alumnes sigui diferent, això no suposa un impediment, el contrari, el fet de poder rebre o donar ajudes als companys fa que aquests assoleixin millor els conceptes. El grup va creant mica en mica una forma de funcionar determinada i va interioritzant els conceptes, la figura del professor serveix de guia en aquest procés i els ajuda a assolir les fites proposades. Per tal que l'aprenentatge funcioni i es realitzi de forma esperada, és important que es mostri actiu en l'ensenyament i en el seguiment i la supervisió de les seves realitzacions. De la mateixa manera que els intercanvis comunicatius entre els participants, permeten la regulació cognitiva i l'autoregulació responsable dels diferents progressos cognitius que s'experimenten.

---

² Pujolàs, P. (2008). 9 ideas clave. El aprendizaje cooperativo. Graó: Barcelona. (p.15)

Aquesta manera de procedir, que vincula processos interactius a processos cognitius, està molt relacionat també amb les idees de Vigotsky, les quals basen la interacció social en el motor del desenvolupament. Els intercanvis comunicatius entre els participants i la seva influència en les representacions que cada un construeix de la tasca en qüestió, permeten la regulació cognitiva i l'autoregulació responsable dels processos cognitius que s'experimenten en les situacions cooperatives.

L'objectiu de la meua intervenció pràctica amb la ceràmica és que el resultat vagi més enllà de la suma de les aportacions individuals. En l'aprenentatge és important treballar de manera individual per afavorir la reflexió i la creativitat pròpia, però també ho és treballar de manera conjunta per promoure la col·laboració entre companys, la interdependència positiva entre els membres d'un grup i la retroalimentació, que afavorirà en l'èxit del treball en grup.

4.4.3 L'autoestima i l'aprenentatge constructiu

L'ensenyament ha de tenir un caire solidari i conjunt entre els alumnes, fomentant la creativitat, on el mètode d'ensenyament sigui atractiu per als alumnes. Per un bon aprenentatge constructiu serà molt important ajudar a l'alumne a tenir un autoconcepte positiu, ja que l'autoconcepte positiu millora la competència cognitiva. Els professionals docents són elements significatius en la formació de l'autoestima dels alumnes. Durant l'etapa educativa doncs, és bàsica una transferència positiva i acurada de la realitat, de les expectatives del professor cap a l'alumne, i així emetre una construcció sana de l'autoconcepte dels nens. El professor ha de ser capaç de gestionar les relacions interpersonals en el microsistema que l'envolta, controlant les fonts d'informació i factors afectius que estan implicades en la creació de representacions.

La relació que existeix entre l'autoestima i l'adaptació social ha estat senyalada amb freqüència des dels àmbits de la psicologia i la pedagogia. Un procés cognitiu, l'autoconeixement, i un procés valoratiu, l'autoestima, comporten unes relacions, amb un mateix i amb els altres, satisfactòries o predisposades al fracàs. A nivell escolar condiciona l'aprenentatge i les relacions socials, fonamenta la responsabilitat, determina l'autonomia personal i recolza la creativitat.

És bàsic doncs, per tal d'aconseguir un aprenentatge constructiu i una bona interacció entre els alumnes, fonamentat l'activitat docent a millorar l'autoestima dels alumnes mancats d'un autoconcepte positiu. Fomentar l'autoestima és fomentar les pròpies capacitats de fer front a la vida. Proporciona l'habilitat necessària per pendre riscos, aprendre a partir dels resultats, i a continuar endavant.

Una baixa autoestima reforça actituds d'expansió dominant, amb sentiments d'odi i menyspreu i sobretot de por i molta inseguretat, així com actituds de rebuig...augmentant així el risc d'exclusió social.

Serà bàsic doncs, per tal d'assolir els objectius del treball, ajudar a millorar l'autoconcepte dels alumnes implicats en el projecte.

5. PART PRÀCTICA

5.1 Informació bàsica i materials utilitzats

Les diferents parts de l'estudi responen a la necessitat d'aconseguir les dades necessàries per tal d'obtenir el coneixement empíric que té relació amb els objectius proposats. Aquestes fases no han estat realitzades cronològicament ja que han sigut processos paral·lels.

D'una banda: tot un procés d'observació i de la dinàmica del centre, tant a nivell organitzatiu com procedimental i de la dinàmica dels seus agents implicats en l'atenció a la diversitat; i d'altra banda, la part més pràctica, la qual ha requerit una participació més activa i directa amb els alumnes de la USEE.

Per tal de conèixer el funcionament general del centre i la seva situació davant l'atenció a la diversitat he realitzat diverses tècniques d'observació i de recollida d'informació, principalment ha dominat l'observació participant, aquesta observació directa m'ha permès formar part de la interacció del moment.

He realitzat també entrevistes formals i informals a diferents persones implicades, així com la realització d'un diari de camp on he anat anotant reflexions i vivències viscudes al llarg de les diferents experiències, ja siguin a reunions o a les aules. D'entrevistes formals n'he realitzat dues, una a la coordinadora pedagògica del centre i una a la psicòloga de l'EAP. També he realitzat diversos qüestionaris als diferents agents implicats en aquesta experiència.

He utilitzat també l'observació participant en diferents hores lectives a la pròpia USEE i en quant a la part més directa de la meva intervenció, a les sessions del taller de ceràmica i, progressivament, a mesura que els nois m'anaven coneixent, també he acompanyat a algun d'ells a l'aula ordinària, sempre amb el consentiment dels implicats, tenint en compte l'article 47 del codi deontològic: *"Para la presencia, manifiesta o reservada de terceras personas, innecesarias para el acto profesional, tales como alumnos en prácticas o profesionales en formación, se requiere el previo consentimiento del cliente"*

La documentació analitzada per el meu projecte ha estat:

- Projecte educatiu del centre (PEC)
- Projecte Aula USEE
- Organigrama del centre
- Accés a la web de l'institut
- Document de l'EAP de creació de les USEE i perfil dels alumnes
- Document de l'índex per a la inclusió: un instrument per a la inclusió i presa de decisions als centres
- Entrevista formal a la psicòloga de l'EAP.
- Entrevista formal a la coordinadora pedagògica.
- Qüestionaris realitzats a alumnes, professors i famílies
- Qüestionaris realitzats a la psicopedagoga, la coordinadora pedagògica, al director del centre i els especialistes de l'USEE.
- Informació recollida a les reunions de la CAD (comissió d'atenció a la diversitat)

- Informació recollida de les reunions de tutors de 1r, 2n i 3r d'ESO.
- Informació recollida de les reunions d'USEE
- Dictàmens dels alumnes de l'USEE
- Horaris personalitzats dels alumnes de l'USEE
- Informació recollida a alguna de les reunions de professionals especialistes en diversitat i tutors dels grups denominats de diversitat.
- Informació recollida a diverses entrevistes informals amb professors de l'aula ordinària i amb els especialistes de l'USEE.
- Informació recollida a les activitats pràctiques realitzades a l'aula USEE.
- Diari de camp.

5.2 Agents implicats

Els principals agents implicats en el procés d'aquest projecte són els alumnes de la USEE, la resta d'alumnes d'ESO, els professionals de la USEE (psicòlogues i educador), els professors de les aules ordinàries on hi formen part els alumnes i la CAD (Comissió d'atenció a la diversitat).

5.2.1 Professionals de la USEE

- Psicòloga, tutora dels alumnes de 1r, imparteix classes a la USEE de c.socials, c.natural, CV.Revista i e.visual (reducció de jornada, fa 2/3). Acudeix també com a suport a l'aula ordinària una hora setmanal amb 2 alumnes de 1r.
- Psicòloga, tutora dels alumnes de 2n i 3r, imparteix classes a la USEE de matemàtiques, català, informàtica, cuina, reforç i tutoria.
(li correspon el càrrec de tutora de grup, però per facilitar la feina (en quant a assistència a reunions de tutors) i l'atenció als pares i als propis alumnes es van distribuir els alumnes entre les dues especialistes.
- Psicòloga, imparteix classe a l'USEE de castellà i tecnologia (substitució d' 1/3 de jornada)
- Educador, reforç a l'aula USEE. Acudeix des de mitjans de curs a dues hores setmanals a com a suport a l'aula ordinària de 2 alumnes de 2n.

Tots quatre es reuneixen setmanalment, són reunions on mantenen una conversa continuada que els permet poder aprofundir en cada alumne atenent a les necessitats significatives de cada cas i poder prendre decisions a través del consens.

Una de les psicòlogues es reuneix amb la CAD cada quinze dies, on trasllada aquells conceptes que interressi tractar o alguna decisió presa... i així actuar de pont informatiu amb els diferents professionals implicats amb l'atenció a la diversitat.

5.2.2 Professors de l'aula ordinària

- Tutors dels grups classe dels nois de l'USEE
- Professors que imparteixen les matèries on acudeixen els alumnes de l'aula USEE.

Els tutors de cada curs es reuneixen setmanalment (incloent el tutor de l'aula USEE)

L'equip docent (la totalitat de professors d'un grup-classe) es reuneix aproximadament un cop cada trimestre, depenent de les necessitats que sorgeixen.

5.2.3 Comissió d'atenció a la diversitat (CAD)

- Coordinadora pedagògica del centre
- Psicopedagoga del centre
- Psicòloga de l'USEE
- Psicòloga de l'EAP

La CAD es reuneix cada quinze dies. En aquestes reunions s'aborden tots els temes d'atenció a la diversitat del centre en general, no només els relacionats amb l'aula USEE. La comissió està liderada per la coordinadora pedagògica però la presa de decisions és grupal. S'aborden els temes i els diferents casos generant i mantenint estructures organitzades flexibles i dinàmiques per poder trobar solucions als diferents problemes. Al llarg de les reunions, les professionals desenvolupen pensaments divergents i creatius davant dels casos plantejats, i utilitzen el raonament inductiu afavorint situacions de col.laboració, interdependència positiva i cooperació que reforcen el sentit de responsabilitat compartida entre les professionals que formen part de la reunió. També si el cas ho requereix, tenen en compte la interrelació amb el centre i altres entes disciplinars com el CSMIJ o altres serveis sanitaris que poden estar-hi implicats.

5.2.4 Alumnes de l'USEE

A l'USEE de l'institut hi ha cinc alumnes de 1r, quatre de 2n i dos de 3r. A continuació descriuré a grans trets el perfil de cadascun d'ells³, les nee que presenten i els recursos i suports de que disposen.

- Al dictamen d'escolarització del Santi hi consten, entre altres les següents dades: NEE derivades d'alteracions i retards greus en l'aprenentatge, on s'aconsella combinar les hores d'estada a la USEE amb el grup de referència. Escolarització a primària tardana.
- Alfred, al dictamen d'escolarització hi consten, entre altres les següents dades: NEE derivades de retard mental mitjà, de comunicació i llenguatge. S'hi afegixen problemes d'absentisme escolar a causes de salut.
- Al dictamen de la Júlia hi consten, entre altres les següents dades. NEE derivades de retard mental lleu amb disharmonies evolutives, retard global de totes les àrees i un important dèficit d'atenció, es recomana la realització d'un pla individualitzat, a primària ja se li va fer.
- Al dictamen de l'Aleix hi consten, entre altres, les dades següents: NEE derivades de retard mental mitjà, retard en l'àrea psicomotriu. S'hi afegixen problemes greus de salut.

---

³ Els noms i les dades identificatives han estat modificades

- L'Ali presenta dificultats en àrees de memòria i atenció. Al dictamen d'escolarització hi consten, entre d'altres: NEE derivades d'alteracions i retards greus en l'aprenentatge.
- Al dictamen d'en Mohamed hi consten, entre d'altres: NEE derivades de retard mental mitjà, amb la part verbal més afectada.
- L'Oscar, al dictamen hi consten entre d'altres: NEE derivades d'un retard mental lleu i s'hi afegixen problemes conductuals.
- Al dictamen d'en Pol hi consten, entre altres les següents dades: NEE derivades d'un trastorn generalitzat del desenvolupament.
- Al dictamen d'en Joaquim hi consten, entre altres les següents dades: NEE derivades d'un trastorn greu de la conducta. S'hi afegixen problemes de salut.
- Al dictamen de l'Aïna hi consten, entre altres les següents dades: NEE derivades d'un retard mental greu, problemes greus de lectoescriptura.
- Al dictamen de la Laura, hi consten NEE derivades d'un retard mental mitjà i un retard greu dels aprenentatges.

A continuació intentaré destacar quina és l'atenció que reben els alumnes a la USEE. Em referiré a aquells continguts, metodologia i suports materials que es treballen i que són necessaris en la seva atenció tant a l'aula USEE com a l'aula ordinària amb suport.

- SANTI

Amb aquest alumne, es treballa aproximadament 7 hores a l'aula ordinària (sense suport de cap especialista) i la resta a l'aula de suport.

El treball que s'està duent a terme amb aquest noi és bàsicament d'hàbits d'autonomia, de socialització i d'acceptació de l'autoritat. Cal treballar molt la interrelació i l'expressió de les seves necessitats i demandes. El treball de tipus col.laboratiu i cooperatiu permet afavorir aquest intercanvi i comunicació.

Des de la CAD s'està al cas del seguiment de l'evolució del noi i les especialistes de l'USEE fan també el seguiment amb la seva família.

- ALFRED

Aquest noi és el que menys hores realitza a l'aula ordinària, és el seu primer any a l'institut i durant la seva escolarització a primària va estar gairebé sempre amb grups reduïts, des de la USSE però, s'està treballant perquè de cara l'any vinent pugui incorporar-se un nombre d'hores més significatiu al seu grup-classe.

Des de la CAD s'està al cas del seguiment de l'evolució del noi i les especialistes de l'USEE fan també el seguiment amb la seva família.

- ALEIX

Aquest noi realitza 9 hores a l'aula ordinària, una d'elles amb suport, i 21 hores a l'aula USEE. A l'aula ordinària amb suport s'intenta treballar el mateix tipus de contingut que treballen la resta de companys, sempre que sigui possible i amb les necessàries adaptacions de materials i d'objectius; acostuma a preparar els exàmens amb l'ajut de l'especialista de l'aula USEE.

El suport que es fa dins l'aula ordinària és per a treballar aspectes d'atenció, de seguiment de les tasques, i d'organització bàsicament.

El treball que s'està fent amb l'Aleix inclou aspectes d'autonomia de treball i de resolució de les tasques, insistint en que faci les feines encara que siguin poques però bé i donant-li temps per acabar-les.

Des de la CAD s'està al cas del seguiment de l'evolució del noi i les especialistes de l'USEE fan també el seguiment amb la seva família.

- ALI

És dels nois que va més hores a l'aula ordinària que a l'aula USEE. No és un noi que presenti dificultats a nivell de desenvolupament cognitiu, en aquests moments utilitza el mateix tipus de material que la resta dels seus companys/es per al treball dels diferents continguts. Donada la seva situació social és important treballar les relacions, comportament i respecte. Des de la USEE es treballa per disminuir el risc d'exclusió. També es treballa l'atenció i ajudar-lo a estar actiu en el desenvolupament de la classe. Cal posar límits coherents i contenir les seves conductes inadequades establint pautes correctes de funcionament i promovent conductes de tolerància i companyerisme.

Des de la CAD s'està al cas del seguiment de l'evolució del noi i les especialistes de l'USEE fan també el seguiment amb la seva família.

- JÚLIA

Aquesta noia fa 19 hores a la USEE i 11 a l'aula ordinària, una d'elles amb suport d'un professional de la USEE, El suport dins l'aula ordinària gira al voltant de la manca d'atenció, motivació i la capacitat de dispersió, l'ajuda a seguir els continguts de la matèria. A l'aula USSE es treballa sobretot la capacitat d'atenció i concentració. Els continguts són els mateixos de la resta de la classe però amb adaptacions dels objectius. Acostuma a preparar els temes amb suport a l'aula USEE.

Des de la CAD s'està al cas del seguiment de l'evolució de la noia i les especialistes de l'USEE fan també el seguiment amb la seva família.

- OSCAR

L'Oscar fa 10 hores a l'aula ordinària i 20 a l'USEE.

El suport es fa treballant els continguts de les àrees instrumentals a partir de treballs adaptats i l'ús de l'ordinador, ja que és un instrument que se li dóna molt bé i serveix com a factor motivant.

El suport que rep a l'aula USEE prioritza igualment el treball de les àrees instrumentals. El treball dels continguts funcionals que li pertocuen es complementen amb un treball important al voltant d'aspectes comportamentals. Cal posar límits coherents i contenir les seves conductes inadequades establint pautes correctes de funcionament i promovent conductes de tolerància i companyerisme.

Des de la CAD s'està al cas del seguiment de l'evolució del noi i les especialistes de l'USEE fan també el seguiment amb la seva família.

- POL

En Pol fa una gran part de les hores lectives a l'aula ordinària, sense suport d'acompanyament. Treballa totes les àrees amb el grup de referència, el material és el mateix que la resta de companys, però té una adaptació personalitzada de continguts i objectius. L'àrea de matemàtiques, català i castellà les treballa també

amb reforç fora de l'aula, amb forma de suport individualitzat amb un especialista de l'USEE. A l'aula USEE, amb la resta d'alumnes hi va a l'hora de tutoria, cuina, tecnologia i una hora de ciències naturals i socials.

És important oferir-li un ambient estructurat, ordenat i predecible per a facilitar el seu desenvolupament. Al llarg d'aquest curs s'ha diagnosticat a en Pol amb un trastorn de l'aspectre autista i els professionals de la USEE han facilitat al professorat de l'aula ordinària un document on explica les característiques cognitives, a nivell social i conductuals del trastorn i també unes recomanacions per dur a terme a l'aula.

Des de la CAD s'està al cas del seguiment de l'evolució del noi i les professionals de l'USEE fan també el seguiment amb la seva família i l'especialista extern.

- JOAQUIM

Aquest alumne assisteix 11 hores a l'aula ordinària i 19 a l'aula USEE. Les tasques realitzades a la USEE bàsicament van dirigides a contribuir i potenciar el vincle social amb els altres mitjançant la subjectivació del malestar, l'autorregulació de la pròpia conducta, la comunicació amb els altres i l'adquisició dels continguts de les diferents àrees ajustats a les seves necessitats i interessos. Les assignatures instrumentals les realitza íntegrament a l'aula USEE. Des de la USEE estan treballant perquè el curs vinent pugui fer almenys una hora de cada assignatura a l'aula ordinària.

- AÏNA

L'Aïna realitza 20 hores a l'aula USEE i 10 a l'ordinària. Les assignatures que realitza a la USEE són bàsicament les instrumentals, s'accentua molt el treball de la lectoescriptura. També es treballa l'actitud i les responsabilitats ja que aquesta alumne fa 3r, i l'any que vé vol formar part d'un projecte del centre d'orientació laboral, es diu Projecte Singular, i és un recurs alternatiu al suport de la USEE que combina l'assoliment de continguts instrumentals del currículum i la pràctica d'unes hores al món laboral. Aquest curs ella i la seva família han de buscar-se una empresa per treballar tot el curs vinent. Anirà uns dies a treballar i els altres a classe. La seva tutora de la USEE l'acompanya en aquest procés.

- LAURA

La Laura fa el mateix curs que l'Aïna i també ha decidit incorporar-se el curs vinent al projecte singular. Des de l'USEE es treballen sobretot aspectes d'autoconcepte i habilitats socials. Aquest curs fa també 20 hores a l'aula USEE i 10 a l'ordinària, siguent les d'USEE les instrumentals. El material amb el qual es treballa és adaptat a les seves necessitats.

5.2.5 Alumnes d'ESO sense NEE

També formen part d'aquest procés d'aprenentatge que he realitzat sobre l'educació inclusiva la resta d'alumnes de secundària de l'institut. Nois entre 12 i 15 anys. Els alumnes estan distribuïts en 6 aules per cada curs. Com he explicat a l'apartat de característiques del centre, hi ha tres grups de nivell normal, 2 de fluïxos i 1 especialitzat en diversitat, els alumnes estan distribuïts en ells depenent de les seves característiques.

6. METODOLOGIA I PROCEDIMENTS

6.1 Qüestionaris

He utilitzat aquest instrument objectiu per valorar valors d'inclusió, analitzar el nivell de coneixement de la USEE per part dels membres integrants del sistema educatiu i del grau de satisfacció sobre el nivell d'inclusió aconseguit a l'institut amb la seva implantació de l'USEE. També per conèixer en quines condicions aquest recurs augmenta la presència, la participació i l'èxit de tot l'alumnat.

He elaborat i passat cinc tipus de qüestionaris diferents: un per als especialistes de la USEE i membres de la CAD, un per a professors, un per als alumnes de la USEE, un per als alumnes que no presenten NEE i un per a les famílies dels alumnes de l'aula de suport.

L'objectiu és valorar, des de les quatre perspectives, una experiència que ha de comprometre a tots els elements de la comunitat educativa.

Per a la realització dels ítems m'he basat amb els indicadors i preguntes que recull l'índex per a la inclusió: un recurs que serveix de guia per a l'avaluació i millora de l'educació inclusiva. Aquest document va ser elaborat per Booth i Ainscow l'any 2002 i va ser traduït al català l'any 2004 pel Grup de treball sobre escola inclusiva del ICE de la universitat de Barcelona i és un recurs per als centres educatius per analitzar i avaluar la seva pràctica i desenvolupar processos que millorin la participació i l'aprenentatge de tots els seus alumnes. És un document que estimula i ajuda a millorar qualsevol centre educatiu, sigui quina sigui la seva situació actual referent a la inclusió, és a dir, sigui quin sigui el grau en què el centre atén a tot l'alumnat.

Els cinc models de qüestionaris passats són :

- **Qüestionaris E i P:** ([annex 2](#) i [annex 3](#))

Per elaborar el qüestionari dels professors (P) i el dels especialistes (E) m'he basat sobretot en l'anàlisi de la cultura del centre, el coneixement i la satisfacció dels recursos. Cada qüestionari consta de 15 ítems de resposta valorativa (des de totalment d'acord a gens d'acord) i un apartat obert opcional de valoracions o observacions personals.

La mostra pel qüestionari P ha estat un grup de 16 professors de l'institut dels quals hi ha 8 dels tutors dels alumnes que també formen part de la USEE, 5 professors que tenen algun alumne de la USEE a l'aula ordinària i 3 que donen classe a un grup que no té cap noi amb NEE.

La mostra pel qüestionari E ha estat els professionals que formen part de la CAD i els que treballen a la USEE i el propi director de l'institut. Un total de 8 persones.

La informació es va recollir de forma voluntària i anònima.

- **Qüestionaris A i S:** ([annex 4](#) i [annex 5](#))

Per elaborar el qüestionari dels alumnes he realitzat dues versions en base a un mateix tipus, l'A correspon als alumnes de la USEE i el S als que no tenen NEE. Tots dos consten de 14 ítems amb un únic format que pretén recollir les respostes amb un Sí o un No. Els ítems són força semblants, varien només amb alguns ítems els quals van més dirigits a les característiques contextuais de cada cas, tots ells s'estructuren al voltant de tres aspectes importants :

- ✓ Conèixer, viure i acceptar la diversitat.
- ✓ Benestar personal i social associat a la qualitat educativa
- ✓ Percepció en quan als recursos que tenen els nois per a l'aprenentatge i la participació.

La mostra del qüestionari A és dels 11 alumnes d'ESO de l'aula USEE, i la mostra del qüestionari S és de 12 alumnes d'ESO, dels quals 6 comparteixen el grup classe de l'aula ordinària amb algun alumne que té NEE i 6 que no.

La informació es va recollir de forma voluntària i anònima en el cas dels alumnes sense NEE i en el cas dels alumnes de la USEE, els vaig passar el qüestionari en forma d'entrevista personal.

- **Qüestionari F:** ([annex 6](#))

En el cas de les famílies, els qüestionaris van destinats a esbrinar el grau d'informació i de satisfacció dels recursos que tenen els seus fills en el seu procés educatiu a l'institut.

El format dels qüestionaris ha estat de 15 ítems de resposta tancada de Sí o No i un apartat obert al final de valoracions i observacions personals. La intenció era registrar les respostes de la mostra de totes les famílies amb fills adherits a la USEE, però només 5 de les 11 han volgut col.laborar.

Les respostes es van recollir de forma voluntària i anònima a través de sobres tancats.

6.2 Entrevistes

He realitzat diverses entrevistes de manera informal tant a professionals de l'USEE com a professors de l'aula ordinària, a través de les quals he pogut fer intercanvis de visions i ampliar el meu coneixement del centre i el seu funcionament. També he tingut l'oportunitat de conversar amb diferents alumnes del centre.

He realitzat dues entrevistes formals, totes dues semiestructurades, de preguntes obertes amb una delimitació precisa de la informació que volia aconseguir a cada cas. La primera va ser a un membre de l'equip directiu (la coordinadora pedagoga) i l'altra a la psicòloga de l'EAP, de la qual adjunto la transcripció a l'annex ([annex 7](#)). De la primera no m'ha sigut possible fer-ne la transcripció perquè no vaig tenir eina per gravar la sessió.

La duració de cada entrevista va ser d'entre mitja hora i tres quarts.

6.3 Intervenció pràctica a l'aula USEE: taller de ceràmica

Degut als meus coneixements de ceràmica i que la psicòloga que em tutoritza el pràcticum em va manifestar l'interès dels alumnes per la manipulació del fang, el meu projecte pràctic s'ha basat també en una intervenció per a la millora de l'autoestima i de les relacions interpersonals dels alumnes amb NEE de l'institut a través d'un taller de ceràmica per tal d'afavorir la seva socialització dins l'escola inclusiva.

Al llarg de les diferents sessions he pogut observar i analitzar les dinàmiques de relacions que es donen entre els alumnes de l'USEE, així com identificar algunes de les variables que dificulten la socialització i inclusió d'aquests nois.

Les activitats realitzades al llarg del taller s'han dut a terme al llarg de vuit divendres, a l'hora de tecnologia de l'horari setmanal de la USEE. Cada sessió ha tingut una durada de tres hores intercalades per l'hora del pati entre la primera i segona hora.

Els participants han estat tots els alumnes de la USEE menys les dues noies de tercer, les quals fan tecnologia a l'aula ordinària. No tots però, realitzen les mateixes hores: l'Alfred, l'Aleix, en Santi i l'Oscar són els únics que assisteixen a les tres hores complertes; la Júlia fa la segona i tercera hora, l'Ali fa la primera i segona; en Mohamed i en Pol la segona i la tercera i en Joaquim fa només la tercera hora. La resta d'hores tenen classe a l'aula ordinària d'altres matèries. Així, que he hagut d'anar adaptant l'activitat en funció de les hores de cadascú.

Les diferents activitats realitzades han estat:

- **Projecció del video "Apendre a aprendre"**

M'he basat en l'intent de transmetre en tot moment que per aprendre s'ha de tenir ganes de fer-ho; per tal d'exemplificar aquesta idea i les idees de l'aprenentatge procedimental a la primera sessió del taller, abans d'iniciar l'activitat pròpiament plàstica, vaig projectar el video "Apendre a aprendre" extret de <http://www.youtube.com/watch?v=onQrYYFf2to>, el qual és una animació d'uns 7 minuts de duració que plasma tot el procés d'aprenentatge i la necessitat de sentir el que estem creant en forma de metàfora. Seguidament el comentarem amb tots els alumnes i juntament amb la professora els vam ajudar a extreure'n les seves conclusions.

Amb aquesta introducció predisposava als nois a un ambient constructiu on fossin conscients que la seva opinió tenia un valor important i el saber escoltar i expressar-se propiciava la reflexió i la desinhibició de la creativitat i poder aconseguir la motivació necessària per iniciar el treball.

- **Realització d'un mosaic amb rajoles**

La primera activitat requeria la tria d'un tema per poder realitzar un mosaic en conjunt. A través d'un petit debat acordaríem quin seria el tema a realitzar i a partir d'aquí treballaríem la idea i decidírem un dibuix format per diferents rajoles.

Vam disposar les rajoles al mig de la taula i entre tots van realitzar el dibuix que després cada alumne en pintaria una part. Es tractava doncs que cada alumne decorés una o més rajoles individualment però a partir de la idea pactada en conjunt.

Vam utilitzar tècniques decoratives com l'esgrafiat, la pintura amb engalbes... D'aquesta manera pretenia treballar la creativitat, la motivació, l'atenció, la cooperació, la tolerància, la participació...

Material Necessari:

Rajoles crues i engalbades
Eines d'esgrafiar
Punxons
Tovallola
Bosses de plàstic
Paleta de colors
Engalbes de colors
Pinzells
Pots
Gots de plàstic
Esmalt transparent PRO
Llapis i goma

Un cop acabades les diferents rajoles, les vaig portar a coure i la setmana següent les vam unir per reconstruir el conjunt. Veritablement cada noi havia pintat les rajoles al seu aire i el conjunt inicial ja no existia, però això no va impedir que entre tots disposéssim un conjunt, van unir-les sobre una fusta i vam decidir entre tots de demanar a direcció del centre de poder posar el mural a algun lloc de l'institut on tothom pogués veure'l. Estarà exposat fins a final de curs al costa de la sala de professors, un espai on acostuma a haver-hi treballs exposats.

Cada noi va realitzar dues o tres rajoles, de les quals tots ells només en van voler posar al mosaic una, la resta se les van voler endur a casa.

- **Realització de diferents peces escultòriques a través del modelat del fang**

Per l'activitat de modelat em vaig basar en l'atenció i la motivació i els procediments estratègics de l'aprenentatge, també a partir d'un treball cooperatiu, però en aquest cas seria cada alumne el que decidiria la peça que volia realitzar, independent de les altres i procediria a modelar a través de diferents tècniques per a la construcció de volums una o diverses peces (depenent del ritme de treball de cadascú).

L'activitat requeria varies sessions, la ceràmica necessita un procés on cal respectar l'evolució de la matèria per treballar-lo.

Cada noi, va fer un esboç de la peça en un paper i amb l'ajuda tant meva com de la professora i l'educador, va anar procedint en l'elaboració de la seva peça.

Al començament de la sessió vaig explicar que depenent del grau de complexitat i/o mesures de les peces, podia ser que algú pogués fer-ne més d'una. De totes maneres, no es tractava de fer una gran producció, sinó de gaudir durant el procés creatiu, concentrar-se amb la feina, experimentar i dialogar amb l'argila i transmetre allò que vulguem de la millor manera possible.

Les tècniques de modelat amb les quals podíem treballar són:

- Ordit i xurros

- Plaques
- Massís i buidat

Material necessari:

Fang vermell
Eines de modelar
Eines de buidar
Corrons
Lones (draps)
Llistons
Esponges
Bosses de plàstic
Paleta de colors
Engalbes de colors
Pinzells
Pots
Gots de plàstic
Fustes o cartrons
Barbotina

Un cop fetes les peces, les vem deixar endurir fins la setmana següent.

A la següent sessió cada noi va continuar la seva peça, decorant i pintant amb les engalbes de colors que ja havíem utilitzat amb les rajoles.

Un cop tinguérem les peces acabades les vaig portar a coure i la setmana següent en vàrem fer una exposició a la classe. Entre tots els alumnes decidírem com col·locar les peces per tal de formar un conjunt, fomentant la unió de la diversitat.

Van venir alumnes d'una aula del cicle superior d'educació infantil a veure'la i els nois els hi van explicar com havien realitzat les peces.

A l'[annex 11](#) hi ha un recull de les fotografies que vem realitzar al llarg de les diferents sessions, i al final n'hi ha una de l'exposició que vem realitzar a l'institut.

Al final de cada activitat, els vaig passar unes fitxes per consolidar els conceptes apresos i assolir estratègicament l'aprenentatge ([annex 8](#) i [annex 9](#)) i també un full d'autoavaluació amb preguntes de resposta tancada ([annex 10](#)).

- **Construcció d'una casa de fang**

Passat setmana santa els nois van demanar de fer més peces amb fang i els vaig plantejar una activitat més guiada. Alguns d'ells al llarg del trimestre havien treballat temes relacionats amb la vivenda, les parts i plànols d'un habitatge... i vaig pensar que seria adequat relacionar el contingut de l'activitat del taller amb els conceptes apresos a assignatures més instrumentals. Així que els vaig proposar de realitzar una casa amb planxes de fang. Tots es van mostrar molt entusiasmats i motivats i aprofitant els coneixements procedimentals que havien assolit amb les sessions anteriors, ens vem

proposar el repte de realitzar una peça cada noi amb unes instruccions seriades a seguir.

Sent conscient de la dificultat que podia generar el fet que l'activitat fós més complexa, ja que la realització d'una casa amb les característiques que plantejava, requeria més paciència i habilitat que d'altres peces, no podia deixar escapar aquesta mostra de motivació per part dels alumnes. Al llarg de l'activitat vaig fonamentar la meua participació en proporcionar l'ajut necessari a cada noi i poder garantir un bon resultat de cada peça per afavorir l'autoestima i l'autoconcepte positiu. També vaig insistir en què l'activitat requeria la col·laboració d'aquells alumnes que venien més hores en ajudar els seus companys que en venien menys. Amb l'ajuda de la professora i l'educador, vaig mentalitzar molt als nois que era una activitat especialment costosa i que requeria molta atenció en els passos, i que no tinguessin pressa per acabar-la que requeria almenys dues sessions. Això no va ser cap impediment, la següent sessió vam continuar i seguien motivats per la finalització de la casa. Cada noi va poder seguir el seu ritme de treball per acabar la casa i els que anaven més sobrats ajudaven als altres. Altra vegada, a partir d'una activitat més individual vam aconseguir un treball més cooperatiu.

A l'annex de fotografies hi ha la fotografia d'algunes de les cases un cop cuites. ([annex 11](#))

- **Sortida a veure un taller de ceràmica professional**

A petició d'alguns dels nois de l'aula, vam programar una sortida a un taller artesanal de ceràmica. A través de la sortida, vaig tenir la oportunitat d'observar dinàmiques fora de l'institut. Vem anar fins a l'obrador caminant i un cop allà el terrisser va mostrar als nois tot el procés que requereix l'elaboració de peces amb fang de manera manual i en producció seriada. Aquesta sessió vam treballar el respecte vers els altres i el material aliè, les interaccions i el saber escoltar.

Pels nois també va ser una oportunitat de poder consolidar a través de l'observació algun aprenentatge assolit al llarg de les anteriors sessions pràctiques a l'aula.

- **Torn**

Per últim, experimentarem amb el torn. Vaig portar a l'aula un torn elèctric. Aquesta fou una activitat sensitiva i intuïtiva. Degut a que és una tècnica que requereix massa temps per poder-ne aprendre i no disposem de prou hores, la vaig utilitzar com a mètode d'expressió. En aquest punt intervenen factors com el respecte, la capacitat d'esperar, la il·lusió cap al treball dels altres, la receptivitat a noves sensacions al tacte...

7. AVALUACIÓ DE SEGUIMENT I RESULTATS

7.1 Resultats de les tasques d'anàlisi i observacions del funcionament del centre, l'atenció a la diversitat i el sistema d'educació inclusiu

7.1.1 Resultats de l'observació a l'aula ordinària

Les aules on assisteixen els alumnes que tenen NEE són aules de nivell baix o les aules de diversitat. El material que utilitzen és comú a la resta de la classe, realitzen el currículum normal del curs pertinent però a un ritme més lent adaptat al nivell general de la classe, a través d'una selecció de continguts. Les aules de diversitat utilitzen material especial de diversitat. Els alumnes de la USEE acostumen a assistir a les hores lectives del seu grup-classe que imparteix el tutor d'aquell curs.

El tema d'avaluació el preparen en equip la professora de l'aula ordinària i l'especialista de l'USEE i aquesta treballa l'examen amb l'alumne a l'hora lectiva de l'aula de suport i després el noi realitza l'examen a l'aula ordinària.

A l'aula ordinària, en general, no s'està acostumat a tenir una persona de suport. Al llarg de les meves observacions he pogut comprobar com ni professor ni alumnes saben ben bé com actuar davant d'aquesta situació. A cada classe on he acudit ha sigut una experiència i una dinàmica diferent, l'experiència amb la Júlia i l'Aleix a la classe de naturals de primer va ser la més profitosa. Em vaig sentir còmode i útil, ells també es van mostrar contents que jo fóss allà. He de dir, que aquests alumnes reben el suport de l'especialista de l'USEE a una altra hora setmanal d'aquesta mateixa assignatura, és a dir, que tant la mestra, com els seus companys de classe, com ells mateixos, estan acostumats al suport a l'aula. La qual no només es limita a ajudar als alumnes que té a l'USEE sinó a tots.

El nombre d'observacions que he pogut realitzar a l'aula ordinària considero que és del tot insuficient per a poder fer una valoració acurada de la pràctica docent a l'aula i treure conclusions fiables sobre el model d'atenció a la diversitat seguit i el nivell d'inclusió, però la sensació general de la meva experiència com a suport a l'aula ordinària és que el centre no hi està acostumat, és una cosa nova tant per els alumnes com pels professors.

En quant a les meves observacions de les dinàmiques entre els alumnes, m'agradaria recalcar que en la majoria de casos no hi ha una interacció rica i fluïda, els alumnes de la USEE quan són al seu grup-classe estan més aviat sols. Acostumen a asseure's en un racó de la classe, ja sigui davant de tot o darrera, però no enmig d'altres companys. Si a l'aula hi ha més d'un alumne amb NEE, es posen de costat. Tenen una actitud força distant de la resta de la classe i no participen de les preguntes del professor, només si aquest els hi pregunta directament.

Entre els alumnes, formar part de la USEE està molt mal vist. Entre ells no és positiu acudir a aquest recurs, al contrari, són discriminats per alguns dels seus companys i es senten rebutjats per aquest motiu. Això els dificulta les relacions socials amb la resta d'alumnes del seu grup-classe i fa que les activitats i la feina que es fa requereixi un doble sentit.

7.1. 2 Resultats de l'observació a l'aula USEE

Les dinàmiques de l'aula de suport són ben diferents.

Les classes acostumen a ser força pràctiques, realitzant exercicis per entendre la matèria i fent participar activament els alumnes. A les classes, s'utilitza una combinació de procediments, per una banda el treball individual, amb el requeriment del suport necessari, tant de la professora com de l'educador i d'altra banda, el treball

cooperatiu, fent grups i treballant en conjunt. Els alumnes generalment estan molt disposats a rebre ajuda i si necessiten ajuda la demanen o a l'educador o a la professora. També estan disposats a compartir el seu treball amb la resta de companys i a sortir a la pissarra per corregir o ajudar a apuntar els exercicis...

A l'aula hi ha la psicòloga, la qual fa la docència, porta la programació i el ritme de la classe i també hi ha un educador, el qual serveix de suport als nois tant a l'hora de realitzar exercicis com a l'hora de cridar-los l'atenció per reconduir la seva actitud cap a l'aprenentatge i posar ordre a l'aula.

Al llarg de les diferents hores de classe, els alumnes van canviant, no sempre hi són tots. Sempre hi ha algun noi que està a l'aula ordinària.

El material utilitzat a l'aula USEE és unificat, tant els de primer, com els de segon i tercer utilitzen el mateix llibre i realitzen les mateixes fitxes i exercicis.

Una de les coses que m'ha cridat més l'atenció és que els nois i noies de l'aula estan molt pendents del passadís, de qui passa per davant de l'aula, els preocupa que els vegin, no els agrada que els companys d'altres aules els vegin a l'aula de suport, i si convé s'enretiren del camp de visió de la porta.

He pogut assistir també com a observadora a l'hora de tutoria que setmanalment fan a l'USEE. Generalment hi ha un ambient distès i agradable, als nois els agrada parlar del que passa al llarg de la setmana i de plantejar qüestions que els són d'interès. És un espai que ells tenen per comunicar-se i dialogar. Aquesta hora hi són tots menys les dues alumnes de tercer, però si la tutora creu convenient que hi siguin una estona per poder parlar d'algun tema important, ho demana al docent de l'aula ordinària corresponent i si no hi té cap inconvenient es queden a l'USEE.

7.1.3 Resultats dels qüestionaris

En aquest apartat faig constar els percentatges obtinguts en les preguntes dels qüestionaris que he realitzat i els comentaris que han afegit algun dels participants.

- **Resultat dels qüestionaris als especialistes i l'equip directiu: E**

	A	B	C	D	Abstenció
1.Els informes sobre les necessitats educatives especials especifiquen els canvis en l'organització de l'ensenyament i l'aprenentatge que es necessiten per potenciar la participació en el currículum ordinari i en el treball amb els alumnes.	12%	51%	25%	0%	12%
2.Els informes sobre les necessitats educatives especials especifiquen els suports necessaris per potenciar la participació en el currículum ordinari i en la comunitat	12%	51%	25%	0%	12%
3.Es veu la diversitat com un recurs ric per incentivar l'aprenentatge i no pas com un problema	-	12%	64%	12%	12%
4.El projecte educatiu recull clarament la voluntat inclusiva del centre	-	24%	38%	-	38%

5.El professorat comparteix el desig d'acceptar l'alumnat de la localitat, independentment dels seus antecedents culturals, nivells o dèficits	26%	12%	50%	- 12%	
6.El professorat veu la incorporació de l'alumnat amb més necessitat d'ajut com una oportunitat per a la seva millora professional	12%	25%	25%	38%	-
7.S'entén l'exclusió com un procés que pot començar a la sala de professors, a l'aula o al pati i que pot acabar amb l'expulsió o l'abandonament del centre	50%	38%	12%	-	-
8.Els serveis de suport extern comprenen el seu rol a l'hora de millorar l'aprenentatge i la participació de tot l'alumnat	-	76%	-	12%	12%
9.Les adaptacions curriculars proporcionen accés i suport a la participació en el currículum comú	12%	38%	50%	-	-
10.Les adaptacions curriculars es revisen periòdicament amb la intenció d'incorporar l'alumnat al currículum general tan aviat com sigui possible	12%	38%	50%	-	-
11.Els informes sobre les necessitats educatives especials es basen en els punts forts dels alumnes i en les possibilitats per al seu desenvolupament, més que concentrar-se en la identificació de les diferències	-	50%	50%	-	-
12.Totes les formes de suport es consideren part d'una estratègia per al desenvolupament de l'ensenyament i del currículum per tal de tractar la diversitat al centre	25%	63%	12%	-	-
13.La concepció de suport que té el centre no es limita exclusivament als alumnes amb necessitats educatives especials	12%	50%	26%	-	12%
14.El suport individual té la finalitat d'augmentar l'autonomia de l'alumne	25%	63%	-	12%	-
15.El retorn de l'alumnat al suport ordinari es fa tan aviat com és possible	12%	12%	64%	12%	-
16.Tots els membres del professorat consideren que és responsabilitat seva proporcionar suport als alumnes que experimenten barreres a l'aprenentatge i a la participació	-	12%	38%	50%	-
17.Les polítiques de suport emocional i psicològic preveuen també el benestar d'aquells alumnes que aparentment no tenen problemes	75%	-	25%	-	-
18.El professorat coneix els recursos que s'han donat al centre per donar suport a l'alumnat que presenta necessitats educatives especials	-	62%	38%	-	-
19.El professorat utilitza els recursos disponibles per augmentar la seva capacitat de respondre a la diversitat	-	38%	62%	-	-
20.Els recursos de suport es dediquen a prevenir les barreres a l'aprenentatge i a la participació i a minimitzar la categorització de l'alumnat	12%	38%	12%	38%	-

Comentaris afegits:

-Cada centre treballa la diversitat segons la percepció que en té d'ella. El nostre centre la separa i costa molt arribar a les finalitats descrites en aquest document.

-Més que adaptar currículums sovint hem de donar estabilitat emocional.

- **Resultat dels qüestionaris als professors: P**

	A	B	C	D	Abstenció
1. Creus que tots els membres del professorat consideren que és responsabilitat seva proporcionar suport als alumnes que experimenten barreres a l'aprenentatge i a la participació	12%	50%	26%	12%	-
2. veus la diversitat com un recurs ric per incentivar l'aprenentatge i no pas com un problema	12%	50%	26%	12%	-
3.Creus que el projecte educatiu recull clarament la voluntat inclusiva del centre	-	50%	26%	-	24%
4.El professorat comparteix el desig d'acceptar l'alumnat de la localitat, independentment dels seus antecedents culturals, nivells o dèficits	38%	-	50%	-	12%
5.Veus la incorporació de l'alumnat amb més necessitat d'ajut com una oportunitat per a la teva millora professional	12%	38%	26%	12%	12%
6.S'entén l'exclusió com un procés que pot començar a la sala de professors, a l'aula o al pati i que pot acabar amb l'expulsió o l'abandonament del centre	26%	38%	26%	-	10%
7.Els serveis de suport extern comprenen el seu rol a l'hora de millorar l'aprenentatge i la participació de tot l'alumnat	12%	38%	38%	-	12%
8.Creus que les adaptacions curriculars proporcionen accés i suport a la participació en el currículum comú	-	62%	38%	-	-
9.Les adaptacions curriculars es revisen periòdicament amb la intenció d'incorporar l'alumnat al currículum general tan aviat com sigui possible	-	38%	50%	12%	-
10.Totes les formes de suport es consideren part d'una estratègia per al desenvolupament de l'ensenyament i del currículum per tal de tractar la diversitat al centre	25%	63%	12%	-	-
11.El suport individual ha de tenir la finalitat d'augmentar l'autonomia de l'alumne	50%	38%	-	-	12%
12.El retorn de l'alumnat al context ordinari s'ha de fer tan aviat com sigui possible	38%	38%	24%	-	-
13.La concepció de suport que té el centre no es limita exclusivament als alumnes amb necessitats educatives especials	12%	38%	38%	12%	-
14.Coneixes els recursos que s'han donat al centre per donar suport a l'alumnat que presenta necessitats educatives especials	12%	64%	-	12%	12%
15.Creus que els recursos de suport es dediquen a prevenir les barreres a l'aprenentatge i a la participació i a minimitzar la categorització de l'alumnat	12%	50%	38%	-	-

Cap dels participants ha afegit cap comentari a l'apartat d'observacions personals.

- **Resultats dels qüestionaris als alumnes**

- **Aula USEE: A**

La pregunta 14 l'he analitzat a fora del quadre pel seu contingut qualitatiu en les respostes.

M'agradaria fer constar que en la realització d'aquest qüestionari, com que va ser en forma de petites entrevistes personals, hi ha un gran percentatge de respostes entre sí i no, els nois a vegades no saben cap on decantar-se i em responien que depenent de la situació era sí o no.. així que vaig decidir incloure un Depèn com a opció de resposta.

	SI	NO	DEPÈN
1. Els nois o noies de la classe s'ajuden encara que alguns d'ells tinguin dificultats?	64%	18%	18%
2. Quan s'ha de treballar per parelles o en grup, pots fer-ho amb qualsevol company o companya?	64%	18%	18%
3. Quan algun noi o noia vol dir la seva opinió, tothom se l'escolta?	18%	64%	18%
4. Creus que s'ha de tractar als nois amb dificultats igual que als altres?	64%	46%	-
5. En la teva opinió, els professors ajuden a tothom que ho necessita?	73%	9%	18%
6. A la teva classe, quan necessites ajuda per treballar, a qui preguntes?	.....		
A un professor?	74%	14%	12%
A un amic?	37%	63%	-
Al company del teu costat?	46%	54%	-
7. I a l'aula de suport? A qui preguntes?	....		
A un professor?	100%	-	-
A l'educador?	55%	33%	12%
A un amic?	37%	63%	-
Al company del teu costat?	25%	75%	-
8. Quan estàs trist o enfadat, perquè t'has fet mal, perquè t'has barallat, perquè et trobes malament... qui t'ajuda?	....		
Un amic/a?	46%	54%	-
o un professor/a?	28%	44%	28%
9. Els professors et feliciten quan t'esforces?	91%	9%	-
10. On et sents millor per treballar ? amb els nens de la classe ? o a l'aula de reforç?	... 19% 54%	- - -	81% 46%
11. Creus que aprens molt en aquest institut?	82%	18%	-
12. Creus que a vegades necessites més ajuda per part del professor ? La demanes ?	64%	27%	9%
13. T'agrada venir a aquest institut?	64%	27%	9%

14. Diga'm una cosa que t'agrada molt d'aquest institut

-*Quan em porto bé i em feliciten*

-*Cuina a la USEE*

-*Gimnàs (tres persones han repetit gimnàs)*

-*Pati*

-*La gent que he conegut/Amics*

-*La classe de tercer*

-*Naturals de la USEE, quan fem feina a l'ordinador*

-*Res*

o **Aula ordinària: S**

La pregunta 14 l'he analitzat a fora del quadre pel seu contingut qualitatiu en les respostes.

	SI	NO
1. A l'institut hi ha nois als quals els agradaria entendre les explicacions dels professors i tenen problemes per aprendre algunes coses? Els coneixes?	100%	-
2. A l'institut hi ha nois als quals els agradaria tenir amics; alguns estan sols a l'hora de jugar i d'altres estan sols a l'hora de treballar? Els coneixes?	100% 67%	- 34%
3. A l'institut hi ha nois als quals els agradaria respectar les normes de classe però a vegades no les entenen i es barallen? Els coneixes?	34% 34%	66% 66%
4. Els nois de la classe s'ajuden encara que alguns d'ells tinguin dificultats per realitzar les activitats	67%	33%
5. Quan s'ha de treballar per parelles o en grup, pots fer-ho amb qualsevol company, encara que tingui dificultats ?	84%	16%
6. Quan els nois que tenen més dificultats volen dir la seva opinió, tothom se'ls escolta?	33%	67%
7. Creus que has de tenir més paciència amb els nois que tenen dificultats ?	100%	-
8. Creus que s'ha de tractar als nens amb dificultats igual que als altres?	50%	50%
9. T'agrada venir a aquest institut?	92%	8%
10. Tot i que tinguis companys amb dificultats, tu continues aprenent a classe ?	92%	8%
11. En la teva opinió, els professors ajuden a tothom que ho necessita?	8%	92%
12. Creus que a vegades necessites més ajuda per part del professor ? La demanes ?	67% 67%	33% 33%
13. Els professors et feliciten quan t'esforces?	50%	50%

14.. Digues una cosa que t'agrada molt d'aquest institut

-*Que hi ha moltes opcions de batxillerat, cicles....*

-*Les excursions i sortides (ho han repetit quatre alumnes)*

-*Pati (ho ha repetit dos alumnes)*

- Els companys i la gent (ho ha repetit tres alumnes)
- Les festes
- Res

• **Resultats dels qüestionaris a les famílies : F**

	SI	NO
1. Els pares o mares esteu informats de l'evolució i les decisions que es prenen a l'institut, per tal d'afavorir el desenvolupament global del vostre fill?	100%	-
2. L'USEE és un recurs adreçat als nois amb Necessitats Educatives Especials?	100	-
3. Les classes que tenen nois amb Necessitats Educatives Especials (NEE) necessiten més suport de personal per tal que tots se sentin atesos ?	100%	-
4. Creieu que l'institut respecta els vostres interessos?	80%	20%
5. L'escola respecta l'horari de les famílies per tal de fer reunions, entrevistes... ?	100%	-
6. L'escola demana la vostra col·laboració?	100%	-
7. Creieu que la vostra col·laboració és important per l'evolució de l'aprenentatge del vostre fill a l'institut?	100%	-
8. El suport que dona l'USEE al vostre fill facilita la seva participació a les activitats de l'aula ordinària?	80%	20%
9. El vostre fill, rep el suport adequat a les seves necessitats educatives?	80%	20%
10. El vostre fill anomena i coneix els companys de l'institut?	100%	-
11. El vostre fill te clar qui és el seu tutor i els seus professors de suport?	100%	-
12. El vostre fill va content a l'institut ?	60%	40%
13. El vostre fill surt content de l'institut?	80%	20%
14. Es tenen en compte els interessos del vostre fill?	80%	20%
15 Creieu que l'USEE facilita als alumnes vincles de relació i amistat amb els companys de l'institut i afavoreix la seva socialització?	60%	40%

7.2 Resultats de l'intervenció pràctica a l'aula USEE

Al llarg de la meva experiència a partir de la intervenció amb el taller de ceràmica, voldria destacar un dels principals factors que m'ha dificultat el transcurs de les sessions: el fet de no ser sempre els mateixos alumnes les tres hores de cada sessió. Els alumnes que només han vingut una de les tres hores, no han pogut implicar-se tant amb la tasca i ha costat aconseguir la seva participació, el fet d'entrades i sortides afecta l'estabilitat de l'aula i trenca els mecanismes procedimentals. Això també ha comportat problemes d'interacció ja que les dinàmiques aconseguides al llarg de la primera hora per exemple, s'han trencat després pel fet que algun alumne ha hagut de marxar a la seva aula sense poder acabar l'activitat.

També una problemàtica ha estat la diversitat tan ampla d'interessos entre ells, temes bàsics com aspectes de conducta, respecte del material, el soroll a l'aula i el respecte entre companys, malgrat intentar en tot moment treballar l'autoconcepte i transmetre un funcionament de cooperació afavorint les seves relacions, en ocasions m'ha costat molt de gestionar les relacions interpersonals en el microsistema que ha envoltat el taller i això també ha dificultat el fet de poder treballar de manera estratègica.

Val a dir però, que la ceràmica ha demostrat ser una eina integradora i que ha ajudat mica en mica a poder desenvolupar en moltes ocasions una millora de l'autoestima. Una de les valoracions més positives ha estat el fet de poder exposar les peces realitzades, els nois van demostrar haver interioritzat els conceptes apresos i saber expressar-se indicant a les alumnes de cicle superior d'educació infantil del centre quins havien estat els procediments per la realització de les peces. La majoria dels nois es van mostrar contents i atesos a col·laborar en les explicacions i en mostrar quines eren les seves obres particulars.

8. CONCLUSIONS

Les dades extretes de la meva experiència em permeten concloure que malgrat els esforços que es realitzen, el centre és molt gran i això dificulta entre altres coses, l'atenció a la diversitat i l'ús dels recursos pertinents de forma adequada tenint en compte el marc teòric de l'educació inclusiva.

Tal i com exposava al marc teòric, la inclusió és un fet complicat el qual encara no està ben definit com portar-lo a terme per tal de ser efectiu i eliminar els processos d'exclusió social en el que es troben alguns alumnes i contribuir al seu benestar personal i social. Com deia Echeita (2006), els sistemes educatius haurien de trobar l'equilibri entre el que ha de ser comú (comprendibilitat) per a tots els alumnes i la necessària atenció a la diversitat de necessitats derivades de la singularitat de cada alumne sense generar desigualtat ni exclusió. A partir de la meva observació a aquest centre, puc arribar a la conclusió, que malgrat el seu esforç per aconseguir-ho i haver iniciat un camí per arribar a això, encara es troba lluny d'assolir-ho. Per començar, penso que un dels factors que limita l'èxit d'aquest assoliment és la repartició dels alumnes ja des de primer d'ESO segons els assoliments aconseguits, el centre divideix diferents grups segons el nivell assolit i això reforça les desigualtats entre alumnes, d'aquesta manera no s'aconsegueix que la igualtat d'oportunitats escolars es converteixi en igualtat d'oportunitats socials tal i com assenyalava Ainscow (2006) en la seva conceptualització del terme inclusió que he exposat a la part teòrica d'aquest treball.

8.1 De l'anàlisi dels questionaris

De l'anàlisi dels resultats dels qüestionaris passats als professionals implicats, es pot afirmar que hi ha una ambivalència entre el coneixement del professorat davant el coneixement dels especialistes de l'USEE, dels membres de la CAD i del director, de les eines de suport i els recursos a la diversitat i la responsabilitat davant l'atenció a la diversitat.

En un anàlisi general dels resultats del qüestionari P i E (professorat i especialistes respectivament), podem deduir una gran diferència en quant a nivell de satisfacció del grau d'inclusió aconseguit a l'institut amb la seva implantació de la USEE, el professorat sembla que està content amb el funcionament de les metodologies utilitzades però en canvi, hi ha una opinió més insatisfactòria, o potser més exigent, per part dels professionals especialistes de l'USEE. Els qüestionaris mostren les diferències d'opinió que hi ha entre professionals, veiem per exemple la pregunta 15 del model E (passat als especialistes USEE i equip directiu) i la pregunta 12 del model P (passat al professorat), diu *El retorn de l'alumnat al context ordinari es fa tan aviat com és possible?* Veiem que la percepció dels professors és majoritàriament que sí en canvi l'opinió majoritària dels especialistes de l'USEE no hi està gaire d'acord (un 64% no gaire d'acord i un 12% gens d'acord), creu que no es fa. Això mostra la gran diferència de mentalitats dels professionals implicats així com la necessitat d'insidir en la cultura inclusiva del professorat. Segurament aquest creu que els nivells d'inclusió que té el centre ja són adequats, en canvi, els especialistes no en tenen prou i creuen que amb el grau d'inclusió que hi ha al centre no és suficient.

En quant a la pregunta de si els membres del professorat consideren com a responsabilitat pròpia proporcionar suport als alumnes amb barreres a l'aprenentatge i a la participació, destaca també la gran diferència de respostes entre una mostra i l'altra. Les respostes a aquesta pregunta per part dels professors són clarament afirmatives (12% totalment d'acord i 50% bastant d'acord), en canvi, les respostes dels especialistes USEE i director, han estat cap totalment d'acord i només un 12% bastant d'acord.

M'ha cridat molt l'atenció les respostes a l'ítem que fa referència al projecte educatiu del centre, l'elevada abstenció en les dues mostres (24% P i 38% E) indica que la majoria de professionals del centre no en tenen coneixement. També la diferència entre els que han respost a la pregunta demostra la poca claredat de la qüestió.

La posició més crítica però, s'evidencia sobretot en el grau de satisfacció que manifesten els alumnes de la USEE. Observant els resultats dels qüestionaris veiem com malgrat al llarg de les meves observacions he vist mostres de rebuig i de vergonya de formar part de l'aula de suport, a l'hora de reflexionar sobre el seu aprenentatge i el seu benestar, han respost majoritàriament que es senten més a gust a la USEE que no a l'aula ordinària (només un 19% ha respost que es sent millor a l'aula ordinària). Al llarg de les meves observacions he pogut veure com en alguns casos es senten més part del grup-classe a l'aula USEE que a l'aula ordinària, i una educació inclusiva hauria de permetre que els alumnes amb NEE es sentissin part del seu grup-classe a l'aula ordinària i que tinguessin l'aula USEE com a suport.

A través dels dos qüestionaris realitzats als alumnes, podem veure com en general hi ha una consciència clara que hi ha nois amb dificultats al centre i que això no impedeix poder treballar i aprendre a l'aula. Tot i això, la majoria dels alumnes enquestats, tant en el qüestionari A com l'S, tenen la percepció que els nois amb dificultats no tothom s'els escolta.

Les respostes en les dues mostres no han estat gaire diferents, la majoria de preguntes tenen percentatges semblants de resposta. Les dues qüestions que podríem dir tenen més diferència d'opinió i que m'ha cridat molt l'atenció són per una banda si els professors ajuden a tothom que ho necessita i també l'ítem que es referia a

si els professors els feliciten quan s'esforcen. A la primera pregunta els alumnes de la USEE han respost majoritàriament que sí (73%) i els alumnes sense NEE que no (92%). I l'altra pregunta, que també té relació en la percepció que té l'alumne de la tasca del docent, els alumnes sense NEE han respost la meitat que sí i la meitat que no, en canvi els alumnes que tenen NEE han respost majoritàriament (91%) que sí que els feliciten.

En quant a les famílies, m'agradaria comentar que alguns pares han aportat una explicació qualitativa a algunes preguntes i identifiquen l'USEE amb unes persones per a uns nois determinats i, a més a més, expliciten que aquest suport ha de vetllar per tal que l'atenció d'aquests nois no comporti l'aïllament de la classe. Aquests pares de fills atesos pels professionals de l'USEE no volen que l'atenció que requereix el seu fill impliqui un aïllament de l'alumne i que vagi en detriment de la seva socialització. Hem de tenir present que aquest any tots els alumnes que formen part de l'USEE de l'institut, a primària van ser escolaritzats en una escola ordinària sense aquest recurs. Per ells és una situació nova, tant per els alumnes com per les famílies.

El 100% de famílies enquestades han respost afirmativament a si estan informats dels recursos del seu fill i també un 100% creuen que la seva col.laboració amb el centre és bàsica.

En general la visió de les famílies de l'atenció que reben els alumnes és positiva, majoritàriament creuen que el seu fill rep les atencions adequades, que l'institut respecte els seus interessos, que el seu fill va i surt content de l'institut, que el suport que rep facilita la seva participació a l'aula... el percentatge d'acord més baix ha estat el de la resposta a l'últim ítem, si creuen que l'USEE afavoreix la socialització dels nois, tot i això ha estat un 60% dels enquestats.

Cal comentar però, que la mostra no és del tot representativa; les famílies que formen part de la mostra dels resultats dels qüestionaris F són aquelles que habitualment col.laboren més amb l'educació dels fills juntament amb el centre, ja que dels 11 alumnes de la USEE, hi ha algunes famílies força desestructurades les quals els costa responsabilitzar-se de l'evolució de l'aprenentatge dels seus fills. Només 5 famílies han retornat el qüestionari emplenat. Potser hauria d'haver enfocat aquesta recollida d'informació d'una altra manera, realitzant alguna entrevista personal amb les famílies i elaborant el qüestionari personalment. Però degut a manca de temps i planificació això no ha estat possible. De totes maneres, penso que aquest fet de la baixa participació de les famílies en la realització dels qüestionaris on es pot passar per alt, és força significatiu, ja que permet entreveure el baix índex de col.laboració familiar que sovint els professors es troben davant l'alumnat amb problemes, els quals és els que més necessiten tenir un suport i un seguiment familiar per poder assolir els objectius.

8.2 De les reunions amb els tutors

En aquest apartat de conclusions m'agradaria destacar la feina dels tutors.

Al llarg de les meves sessions setmanals a les reunions d'equip de tutors de cada curs d'ESO, he pogut comprobar el treball cooperatiu que realitzen, a través de la tutoria és on es concreten les decisions del grup classe i el referent pels alumnes, famílies i

també pels diferents professors i serveis que intervenen amb els alumnes. El treball cooperatiu dels professors, implica una actitud ètica oberta a la interdisciplinarietat i basada en la confiança en els altres, la qual cosa suposa la necessitat de comptar amb la resta dels membres de l'institut i el reconeixement de les aportacions dels altres. Aquests valors indiquen que s'ha d'estar atent a la qualitat de les relacions que s'estableixen no només amb els professors, sinó també amb les famílies i els alumnes. Un dels aspectes relacionats amb la tutoria que m'agradaria destacar és el de la responsabilitat sobre els alumnes de la USEE. En un model d'educació inclusiva la responsabilitat és, en primera instància de tot el claustre on hi són tots els professors i professores del centre. El tutor de l'alumne de la USEE ha de ser el de l'aula ordinària. He pogut comprovar a les reunions de tutors i al llarg de les hores que he estat a les aules, que el que realitza el rol de tutor i per tant es responsabilitza més de l'alumne i manté relació amb la família és el tutor de l'aula de suport. És cert que d'entrada fan una feina a duo, a través d'una cooperació entre el tutor de l'aula ordinària i de l'aula de suport, però el bàsic impediment que es troben és que el tutor de l'aula USEE no treballa dins l'aula, juntament amb el tutor, per tant, hi ha moltes coses que s'escapen. Les reunions setmanals de tutors doncs, tenen una gran importància per fer possible el treball col.laboratiu, gestionar l'activitat pedagògica i fer possible l'atenció personalitzada dels alumnes. Des dels equips de tutors, també he observat que es vetlla perquè els alumnes de la USEE al igual que la resta, es sentin com un més a classe, tot i que s'ha de tenir en compte que hi van poques hores i això dificulta el seu benestar i seguiment. Personalment, penso que el fet que els alumnes es sentin més part del grup d'aula USEE que no pas del grup-classe a la seva aula ordinària pot venir d'aquest factor i de qui es responsabilitza de la seva tutoria. També veiem com a la pregunta 7 del qüestionari A realitzat als alumnes de l'aula USEE (a l'aula de suport si demanen ajuda per treballar al professor) tots han respost que sí en canvi a la 6 (si demanen ajuda per treballar al professor a la classe) tot i ser les respostes majoritàriament afirmatives, hi ha hagut menys alumnes que han respost que sí. Així, malgrat en un mètode inclusiu l'ideal és que la tutoria es faci des del grup-classe, al centre que estic estudiant, qui es fa càrrec dels alumnes que formen part de l'USEE és un membre del professorat especialista d'aquesta aula de suport degut a que és qui més temps setmanal passa amb l'alumne en comparació amb la resta de professorat i que el clima de treball que es genera a l'aula de suport incentiva la confiança i la relació entre alumne-professor. Això fa doncs, que l'especialista de la USEE tingui més oportunitats de conèixer els alumnes millor i estableixi una relació més estreta i cordial. A més, com he vist a través dels qüestionaris i la pròpia observació, són els propis alumnes qui prefereixen recórrer-hi a l'hora de fer consultes i demandes d'orientació que no fa a d'altres professors, ja que les condicions de treball ho afavoreixen. Això pot ser també una de les causes que produeixi la desvinculació de l'alumne amb la resta de la classe.

La conclusió per tant, és que la intervenció del professorat de suport i del tutor de l'aula USEE, tant en el mateix procés de reflexió i presa de decisions com en una possible actuació docent respecte a un alumne o un grup d'alumnes, no exclou ni substitueix la responsabilitat del tutor i de l'equip educatiu respecte a tots els seus alumnes. Fins i tot es pot potenciar i enriquir la seva actuació pedagògica amb l'ajuda i la col.laboració d'altres professionals a fi de reflexionar conjuntament sobre la resposta educativa que requereix un alumne o un grup d'alumnes. Aquesta doncs, és la manera que procedeix el centre, l'especialista de l'aula USEE i el tutor de l'aula ordinària

treballen en equip, és una cotutoria, amb la col.laboració també de la resta del claustre, tot i que l'alumne s'identifica i es sent més a prop del tutor de l'aula USEE, i aquest és qui formalitza algunes de les tasques pròpies de la tutoria com les coordinacions amb equips específics externs i amb les famílies, i si cal, treballa en equip també amb la psicòloga de l'EAP i la psicopedagoga del centre.

8.3 De les reunions amb la CAD

Pel què fa a l'organització del centre, destaco un bon lideratge de l'equip directiu en la voluntat d'avançar cap a la inclusió. La complexitat de l'atenció a la diversitat al centre fa que les estructures de treball cooperatiu entre professionals esdevingui cada vegada més funcionals i necessaris. Els professionals de la USEE, estan incorporats en l'estructura organitzativa del centre i participen a les diferents reunions d'equips i formen part de la CAD com a estructura institucional que aporta criteris al centre per a l'atenció a la diversitat.

Es fa del tot fonamental la trobada quinzenal de la comissió d'atenció a la diversitat i el procediment col.laboratiu de les reunions. El model d'intervenció que proposava a l'inici del meu treball, parteix d'un enfocament constructivista pel què fa a l'anàlisi de l'atenció a la diversitat en el centre, les relacions professionals que s'hi estableixen i les estratègies que desenvolupa en el seu treball diari. A llarg de les meves pràctiques al centre, he pogut observar com s'atén a la diversitat de manera col.laborativa i no imposant criteris de manera jeràrquica. Fins ara he estat valorant el treball col.laboratiu dels equips de tutors, també els diferents professionals que configuren la CAD realitzen anàlisis, discussions i reflexions al llarg de les diferents sessions que tenen i procedeixen a la recerca de criteris compartits.

Puc concloure a partir de la meva observació i les converses establertes al llarg d'aquests mesos, que el centre es basa en una cultura de cooperació tant en l'anàlisi dels problemes com en la recerca de solucions. Això ho he pogut constatar a tots els treballs d'equip que he pogut introduir-me (tutors, equip USEE i la CAD), dels quals la psicopedagoga en forma part de tots i és el fil conductor d'aquesta cooperació.

8.4 De l'observació i l'intervenció a l'aula USEE

En l'atenció individualitzada que realitza l'institut dels alumnes a l'aula USEE vull destacar el bon treball d'ensenyament-aprenentatge de continguts curriculars però hi trobo a faltar un treball que parteixi més d'una adaptació/personalització del treball que es fa a l'aula ordinària i no tant de la realització d'activitats paral·leles.

El tipus d'àrees sobre les que s'incideix a l'aula USEE, bàsicament les instrumentals, penso que es podrien treballar a un altre nivell amb el suport a l'aula ordinària, com ja m'he referit anteriorment, i insistir en altre tipus de continguts en aquest suport més individualitzat.

Destaco la necessitat d'establir, doncs, aquells continguts prioritaris i que convé treballar a les sessions de suport amb cada un dels alumnes de la USEE, diferenciant els que siguin susceptibles de ser treballats fora de l'aula i els que són possibles i adequats de ser treballats amb suport dins de l'aula ordinària.

Des de l'aula USEE del centre s'intenta minimitzar les barreres per a l'aprenentatge i la participació que es poden trobar els seus alumnes. En alguna ocasió, quan s'ha parlat de les necessitats dels alumnes a les reunions de tutors que he acudit, ha passat que s'ha centrat molt la conversa en les dificultats que presenten aquests alumnes, els especialistes de la USEE han intentat centrar l'interès en les diferents barreres que es troben els alumnes de la USEE, i sovint s'ha centrat l'atenció en mirades individuals (plans personalitzats). El que intento subratllar és que moltes d'aquestes actuacions "singulares" serveixen també per a altres alumnes, no existeixen les exclusivitats en funció de les discapacitats. Això pot significar més temps, més pràctica o una variació individualitzada de l'enfocament, però no una estratègia explícitament diferent a la que es fa servir amb els altres alumnes. I és que quan es parla d'ensenyament, les bones pràctiques beneficien a tots els alumnes, a pesar de que cadascun té el seu potencial d'aprenentatge i el seu estil.

Hem de tenir en compte que la USEE estudiada està formada per alumnes poc afectats, però és molt nombrosa i molt diversa. La gran dificultat que he trobat ha estat d'actitud davant els aprenentatges i el respecte a l'autoritat, desmotivació... són temàtiques conductuals, que són necessàries treballar des de tots els àmbits curriculars i que dificulten la tasca de suport tant a l'aula ordinària com a la pròpia USEE. La diversitat dins la pròpia aula de suport fa que dificulti l'atenció que es dóna als nois, l'estratègia que és positiva per un no ho és per un altre... i la dinàmica entre ells és també molt diferent depenent de qui interaccioni amb un i amb l'altre. A través de les diferents estratègies que he utilitzat en la intervenció amb el taller de ceràmica per treballar el fang i la creativitat he pogut adonar-me que cada noi necessita i interpreta els instruments sota la seva mirada, això ha estat una de les coses que més em va dificultar la tasca al principi, i que mica en mica he pogut anar descobrint quina metodologia a seguir era més adequada a cada alumne. Cada noi té unes necessitats diferents i interactua de manera diferent.

La meua experiència directa a la USEE amb la intervenció del taller de ceràmica m'ha fet reforçar la idea de la necessitat de treballar a través de l'autoconcepte a nivell general, no es pot centrar només aquesta consideració a l'aula USEE, s'ha de traslladar a totes les aules, així com les habilitats socials dels alumnes, han d'abordar-se des de totes les perspectives.

Altrament arribo a la conclusió que la inclusió de l'alumnat depèn moltíssim de la cultura de centre, com més encaminada estigui a la inclusió i més estesa estigui a tot els professionals del centre, més ajudarà a l'adquisició d'un bon autoconcepte i una millora en les habilitats socials de l'alumnat, afavorint una millor integració a les aules, ajudant al sentiment de pertinença a cada grup-classe i evitant la categorització que limita i posa barreres a l'aprenentatge i la participació. Al llarg de les sessions que hem realitzat amb la manipulació del fang he pogut comprovar com tots els nois, siguin com siguin, si es senten motivats i correspostos amb l'atenció que li dones, es mostren participatius i amb disposició a l'aprenentatge.

Per tant, abans d'incorporar una USEE en un centre educatiu, si no es pretén que quedi com un fet perifèric i per tant perdi la raó de ser, és necessari incidir en la cultura del centre i sobretot en la mentalitat inclusiva de tot el professorat i els professionals que hi formen part.

Així doncs, del present estudi puc concloure que una USEE és un recurs facilitador d'un model inclusiu, si es donen algunes condicions als centres que afecten a la cultura, a les pràctiques i a les polítiques que es desenvolupen en ells. La cultura i la pràctica escolar, o dit d'una altra manera, el que pensen els professors i el que fan, són processos en continu moviment i revisió.

Així doncs, una USEE és un recurs inclusiu quan l'atenció a la diversitat és l'eix de l'organització i el funcionament del centre educatiu.

També vull incidir en que hi ha molts tipus de diversitats i molts nivells de diversitat i cada context educatiu ha de crear les seves mides particulars per la seva atenció. A més, la presència d'alumnat amb diferents creences, cultures i coneixements és cada vegada més evident, i la discapacitat esdevé una font més de la diversitat present en els alumnes. En aquest sentit, Giné (2006), considera que construir una escola de tots en la qual sigui possible respondre d'una manera personalitzada a les necessitats d'aquest alumnat esdevé la funció primordial de tots els mestres. Aquesta atenció incorpora cultures, pràctiques i polítiques i no només recursos humans i materials per a alguns alumnes, que, d'altra banda, són indispensables i indiscutibles. A partir de la meua observació, dels anàlisis dels resultats dels qüestionaris i de les diferents entrevistes realitzades, així com de la pròpia intervenció, la valoració que en trec a grosso modo es que hi ha una manca de cultura inclusiva en el centre i hi ha una dificultat en quant a mentalitat i cultura inclusiva dels alumnes i docents a l'aula ordinària. A tall personal crec que la inclusió és un camí iniciat en el centre però que encara queda molt per poder arribar a parlar d'un centre educatiu amb una filosofia i metodologia totalment inclusiva.

9. PROSPECTIVA

Al llarg de la meua estada al centre he pogut observar com aquest té la seva particular visió del que representa treballar per a tots els alumnes, inclosos els que tenen més risc d'exclusió, i com aquest fet impacta en l'organització de tot el centre i en les seves pràctiques. D'aquesta reflexió recalco que malgrat falti insistir en la cultura inclusiva general, el centre s'organitza al voltant de tots els alumnes, des de l'organització del centre es treballa mica en mica per donar resposta a tots els alumnes atenent a la seva diversitat. Des de la CAD es tracta i pensa en quines iniciatives al voltant del currículum i de l'organització es promouen per tal que tots els alumnes, i sobretot els més vulnerables, aprenguin i es relacionin millor. Faltaria invertir energia en assessorament a tot l'equip docent.

A nivell general, després d'aquest anàlisi teòric i pràctic de la USEE i el model inclusiu en educació secundària, penso que en un futur el que cal tenir en compte com a professional i pel que fa sobretot als recursos disponibles, és pensar que el primer recurs és un mateix. Abans de buscar altres recursos cal plantejar-se com a professional què li podem oferir als alumnes. És bàsic doncs, l'aspecte de les actituds i el compromís global de tots els responsables de l'educació en l'atenció a aquestes necessitats especials. L'actitud, el posicionament del professional davant el repte d'educar alumnes amb necessitats i interessos molt diversos és un factor fonamental que incideix en l'èxit o fracàs de la inclusió escolar. Totes les mesures que estimulin i

recolzin actituds obertes, de recerca de noves o millors estratègies i metodologies revertiran en l'increment de professionals treballant per la inclusió escolar de tots els seus alumnes. Caldrà proporcionar formació inicial i permanent a tot el claustre sobre l'educació inclusiva i l'atenció a la diversitat.

Al llarg d'aquesta experiència m'ha donat la sensació que gran part del professorat és partidari d'aquesta inclusió però que es sent perdut i no sap com procedir. Una proposta interessant seria també facilitar l'intercanvi d'experiències a nivell de zona. Intercanviant experiències i vivències d'altres centres ens pot fer donar confiança i adonar d'algunes situacions que des d'una perspectiva interna a vegades som incapaços d'adonar-nos, i la nostra experiència pot enriquir també la metodologia d'altres centres que es puguin trobar amb situacions semblants a la nostra.

Tenint en compte un futur més inclusiu de l'institut analitzat, penso que caldria establir uns criteris clars per a poder fer més profitosos els recursos existents i decidir quan el professional de suport ha de fer el suport dins l'aula ordinària i quan és millor que faci el suport a l'aula USEE i que aquests criteris siguin compartits per tots els professionals que fan el suport.

Per a fer possible tot això caldrà una important tasca de coordinació entre professionals per tal de compartir els objectius, els continguts que cal treballar, el tipus de tasques que poden realitzar els alumnes amb més dificultats, els materials a utilitzar, els suports necessaris.... Cal a nivell d'intervenció psicopedagògica coordinar la tasca doncs, del professorat d'àrea amb la tasca del professorat d'USEE, amb la intenció de definir els paràmetres de treball i suport a l'aula. Inicialment em sembla que des de la USEE es treballa en un sentit i des de la docència ordinària en un altre. Però perquè el canvi sigui possible, cal tenir clar que el canvi és un procés i no quelcom puntual i, per tant, requereix temps. Caldrà també tenir present una redifinició de les funcions de l'educador de l'aula USEE, podent incloure més hores de suport a l'aula USEE.

Dit tot això cal afirmar que el camí cap a esdevenir una escola més inclusiva no es fa d'un dia per l'altre, allò que realment és important és que es creïn poc a poc unes bones condicions per a la col·laboració i per a un clima de treball constructiu cada vegada més encarat a sensibilitzar també a tot l'alumnat davant la diversitat i la tolerància, la comprensió i la convivència amb la diferència. També caldrà donar més importància a la interacció amb totes les famílies dels alumnes i la informació de la cultura del centre en quant a la metodologia d'inclusió.

D'aquesta manera, es podria considerar com a elements importants que es poden tenir en compte per a orientar el centre cap a una millora en la seva cultura inclusiva el següent decàleg:

- 1) Tenir present que el primer recurs és un mateix.
- 2) Aconseguir el compromís global de tots els agents implicats.
- 3) Augmentar les hores dels alumnes que tenen NEE a l'aula ordinària.
- 4) Actituds obertes i recerca de noves estratègies i metodologies.
- 5) Formació permanent a tot el claustre sobre inclusió i atenció a la diversitat.
- 6) Augmentar la interacció de tot l'equip docent.

- 7) Coordinació entre professionals, sobretot entre els professors aula ordinària i especialistes USEE.
- 8) Redefinició de les funcions de l'educador i augmentar les hores de suport a l'aula ordinària.
- 9) Transmetre informació de la cultura inclusiva del centre als familiars de tots els alumnes.
- 10) Des de la CAD realitzar reflexions compartides sobre les fites assolides i les limitacions al llarg del procés.

10. VALORACIÓ PERSONAL

Formar part del dia a dia de l'institut ha estat una autèntica experiència de coneixement d'una realitat nova i desconeguda per a mi. El treball de fonamentació teòrica ha esdevingut clau per a poder interpretar adequadament els diferents punts proposats, tot i que he pogut constatar que en moltes ocasions teoria i pràctica tenen poc a veure.

Al llarg del meu procés de pràctiques, he anat reconduint el projecte segons la realitat que he anat vivint, la meua experiència m'ha fet canviar en moltes ocasions d'interessos i motivacions i m'he anat centrant en la inclusió i les seves dificultats.

El suport de la meua tutora i la bona disponibilitat dels professionals de l'institut m'han permès introduir-me a la seva pràctica professional de manera que m'hi he sentit una part més i entre tots han fet possible el resultat d'aquest treball.

He intentat al llarg d'aquesta memòria de pràctiques reflectir per una part el resultat de les meves observacions sobre l'escenari de treball i per altra donar la veu als principals actors que estant fent possible aquesta aposta per una educació inclusiva a l'institut: els membres de la CAD, els professionals de la USEE, el professorat i l'equip directiu.

Tot i que ha estat possible en gran part l'assoliment dels diferents objectius plantejats en un inici, hi ha hagut alguns aspectes que s'han vist modificats i altres que no s'han pogut dur a terme.

Si repasso les meves primeres impressions i les meves expectatives, puc mostrar-me força satisfeta del que han suposat les meves pràctiques. Valoro molt positivament l'experiència i veig que he après moltíssimes coses. He conegut l'unitat de suport d'educació especial i el seu funcionament; he vist el paper del psicòleg als centres educatius, tant dins l'aula USEE com a nivell d'atenció a la diversitat del centre en general i la seva organització amb tota la feina que tenen; la veritat és que abans d'iniciar aquesta aventura no sabia que en un mateix centre hi podia haver tants professionals de la psicologia. He pogut tenir una visió de la tasca de la psicòloga de l'EAP. He pogut estar en contacte amb alumnes tant a l'aula ordinària com a l'aula de suport, amb l'oportunitat de poder preparar-li's una activitat tant enriquidora per mi com és la ceràmica. He seguit els passos de les diferents especialistes de l'USEE i he pogut aprendre de tres maneres diferents de treballar, de respondre davant les diferents situacions que requereix la diversitat i la docència davant d'aquesta. M'he

sentit també escoltada i que importava la meua opinió dins l'equip de l'USEE. Els alumnes al final de la meua intervenció m'han donat les gràcies pel taller i m'han fet sentir realment bé, m'han demostrat que els ha agradat i això per mi ha estat molt important, crec que amb la seva gratitud i alegria d'haver compartit aquestes setmanes m'han demostrat haver aconseguit una aproximació als objectius inicials, tot i ser conscient de les dificultats que representava pel context en què es troben.

Mirant els objectius que m'havia marcat doncs, i comparant-los amb la realitat penso que els he aconseguit portar a terme en gran part. Els objectius generals els he aconseguit realitzar, he pogut conèixer el funcionament general de l'institut i la seva organització davant l'atenció de la diversitat, he pogut fer-me una idea del paper de la psicopedagoga i he pogut determinar més o menys el grau d'inclusió dels alumnes de la USEE. En quant als objectius més concrets, també he pogut analitzar el grau de satisfacció per part dels especialistes de la USEE de la inclusió aconseguida, i he aïllat les possibles dificultats que es troba el centre davant l'aplicació del sistema educatiu inclusiu, i he optat per unes variables que poden influir a millorar aquestes dificultats.

A nivell del treball directe amb els alumnes, els objectius que m'havia proposat, treballar les habilitats socials dels alumnes amb NEE de la USEE a través del taller de ceràmica i intentar afavorir una millor relació entre companys tant a l'aula USEE com a l'aula ordinària i així augmentar-li's l'autoestima per millorar el seu grau d'inclusió, inicialment ja sabia que eren propòsits molt ambiciosos, però malgrat això, com he comentat, estic satisfeta dels resultats. He aconseguit realitzar el taller de forma estratègica, i he comprovat com el treball cooperatiu ha ajudat als nois a treballar, tenint en compte que cada alumne actua i procedeix de manera diferent i l'exposició dels treballs ha fet millorar (encara que potser momentàniament) el seu autoconcepte. Tot i que al llarg de les pràctiques m'he adonat que aquesta millora no es pot realitzar només des d'una intervenció a l'aula de suport sinó que depèn d'altres variables com ja he comentat, personalment estic molt contenta perquè a través de les sessions que hem realitzat amb el fang els nois s'han mostrat cada vegada més a gust i més motivats. Fins i tot van suggerir altres activitats relacionades com la visita del taller terrisser professional.... Puc adonar-me si faig una mica de retrospectiva en el temps i analitzo les primeres sessions, com ha augmentat la seva disposició i expectativa a aprendre el que podia sorgir al llarg de cada sessió. Personalment he après molt al seu costat. He gaudit de tot i malgrat la feina adicional que m'ha portat, el tragí de peces amunt i avall, les fornades al taller d'una companya ceramista.... penso que ha estat una gran experiència personal. Gràcies nois!

Per acabar, vull donar les gràcies a tots els que han col.laborat en aquest procés d'aprenentatge personal. Vull agrair a tots els docents i professionals relacionats amb l'atenció a la diversitat de l'institut així com a tot l'equip directiu que m'ha atès amablement al llarg de tota la meua estada al centre; i sobretot agrair a la psicòloga que m'ha tutoritzat el pràcticum, amb la qual he tingut l'oportunitat d'aprendre moltíssim al seu costat i ha fet que les coses em fossin fàcils. Gràcies Conxita.

11. ANNEXOS

ANNEX 1

GRAELLA RESUM HORARIS USEE I AULA ORDINÀRIA

CURS 2010-11 8 març 2011

G	NOM	USEE														AULA ORDINÀRIA														To	To USEE	To AO	
		CT	LE	MA	CN	CS	c ui n a	tec no	IN	E.V I	Jo cs	CV R E	RE	TU		CT	LE	MA	CN	CS	MU	EF	EV	TE	ET	CC	CL	ME D	IN				RE C T
1D	SANTI	3	3	3	1	2	1	3	1	1	1	1	2	1							2			2	1	1				1	30	23	7
1E	ALFRED	4	3	2	2	2	2	3	1	1	1	1	1	1							2			2	1				1	30	24	6	
1E	ALEIX	3	2	2	2	2	2	3	1	1	1	1	1					3			2			2	1				1	30	21	9	
1F	ALI	3	2	1			2	2	1		1		1	1				3	3	3	2	2	2						1	30	14	16	
1E	JULIA	3	1	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1		2			3			2			2	1				1	30	19	11	
2E	OSCAR	4	2	2	3	2	1	3	1	1			1								2	3		1			2	1		1	30	20	10
2E	POL	1	1	4	3	1	1	2		1			1		3	3					2	3		1			2	1		1	30	14	16
2F	MOHAMED	3	3	3	2	2		1		1			1	1							2	3	3				4			1	30	17	13
2F	JOAQUIM	3	3	3	2	2	2	1		1			1	1							2	3	1				4			1	30	19	11
3B	AINA	3	1	4	2	2	2			2		1	2	1						2	2	1	2				1		1	1	30	20	10
3B	LAURA	3	1	4	2	2	2			2		1	2	1						2	2	1	2				1		1	1	30	20	10

ANNEX 2

QÜESTIONARI E

**(PROFESSIONALS USEE, COORDINADORA PEDAGÒGICA, PSICOPEDAGOGA,
DIRECTOR DEL CENTRE, PSICÒLOGA EAP)**

Respon a les següents qüestions seguint el barem següent per a les respostes:

A : Totalment d'acord

B : Bastant d'acord

C : No gaire d'acord

D : Gens d'acord

En el cas que no sàpigues la resposta, deixa-la en blanc.

Gràcies per la teva col.laboració.

1) Els informes sobre les necessitats educatives especials especifiquen els canvis en l'organització de l'ensenyament i l'aprenentatge que es necessiten per potenciar la participació en el currículum ordinari i en el treball amb els altres alumnes.

A   B   C   D

2) Els informes sobre les necessitats educatives especials especifiquen els suports necessaris per potenciar la participació en el currículum ordinari i en la comunitat.

A   B   C   D

3) Es veu la diversitat com un recurs ric per incentivar l'aprenentatge i no pas com un problema.

A   B   C   D

4) El projecte educatiu recull clarament la voluntat inclusiva del centre.

A   B   C   D

5) El professorat comparteix el desig d'acceptar l'alumnat de la localitat, independentment dels seus antecedents culturals, nivells o dèficits.

A   B   C   D

6) El professorat veu la incorporació de l'alumnat amb més necessitat d'ajut com una oportunitat per a la seva millora professional.

A   B   C   D

7) S'entén l'exclusió com un procés que pot començar a la sala de professors, a l'aula o al pati i que pot acabar amb l'expulsió o l'abandonament del centre.

A   B   C   D

8) Els serveis de suport extern comprenen el seu rol a l'hora de millorar l'aprenentatge i la participació de tot l'alumnat.

A   B   C   D

9) Les adaptacions curriculars proporcionen accés i suport a la participació en el currículum comú.

A   B   C   D

10) Les adaptacions curriculars es revisen periòdicament amb la intenció d'incorporar l'alumnat al currículum general tan aviat com sigui possible.

A   B   C   D

11) Els informes sobre les necessitats educatives especials es basen en els punts forts dels alumnes i en les possibilitats per al seu desenvolupament, més que concentrar-se en la identificació de les diferències.

A B C D

12) Totes les formes de suport es consideren part d'una estratègia per al desenvolupament de l'ensenyament i del currículum per tal de tractar la diversitat al centre.

A B C D

13) La concepció de suport que té el centre no es limita exclusivament als alumnes amb necessitats educatives especials.

A B C D

14) El suport individual té la finalitat d'augmentar l'autonomia de l'alumne.

A B C D

15) El retorn de l'alumnat al suport ordinari es fa tan aviat com és possible.

A B C D

16) Tots els membres del professorat consideren que és responsabilitat seva proporcionar suport als alumnes que experimenten barreres a l'aprenentatge i a la participació.

A B C D

17) Les polítiques de suport emocional i psicològic preveuen també el benestar d'aquells alumnes que aparentment no tenen problemes.

A B C D

18) El professorat coneix els recursos que s'han donat al centre per donar suport a l'alumnat que presenta necessitats educatives especials.

A B C D

19) El professorat utilitza els recursos disponibles per augmentar la seva capacitat de respondre a la diversitat.

A B C D

20) Els recursos de suport es dediquen a prevenir les barreres a l'aprenentatge i a la participació i a minimitzar la categorització de l'alumnat.

A B C D

Si vols pots afegir alguna valoració o observació que et sembli pertinent:

ANNEX 3

QÜESTIONARI P

(PROFESSORS AULA ORDINÀRIA)

Respon a les següents qüestions seguint el barem següent per a les respostes:

A : Totalment d'acord

B : Bastant d'acord

C : No gaire d'acord

D : Gens d'acord

En el cas que no sàpigues la resposta, deixa-la en blanc.

Gràcies per la teva col.laboració.

1) Creus que els membres del professorat consideren que és responsabilitat seva proporcionar suport als alumnes que experimenten necessitats educatives especials.

A   B   C   D

2) Veus la diversitat com un recurs ric per incentivar l'aprenentatge i no pas com un problema.

A   B   C   D

3) Creus que el projecte educatiu recull clarament la voluntat inclusiva del centre.

A   B   C   D

4) Estàs d'acord amb que la majoria d'alumnes amb necessitats educatives especials hauria d'estar en centres d'educació ordinària.

A   B   C   D

5) Veus la incorporació de l'alumnat amb més necessitat d'ajut com una oportunitat per a la teva millora professional.

A   B   C   D

6) S'entén l'exclusió com un procés que pot començar a la sala de professors, a l'aula o al pati i que pot acabar amb l'abandonament del centre.

A   B   C   D

7) Els serveis de suport a les necessitats educatives especials comprenen el seu rol a l'hora de millorar l'aprenentatge i la participació de tot l'alumnat.

A   B   C   D

8) Creus que les adaptacions curriculars proporcionen accés i suport a la participació en el currículum comú.

A   B   C   D

9) Les adaptacions curriculars es revisen periòdicament amb la intenció d'incorporar l'alumnat al currículum general tan aviat com sigui possible.

A   B   C   D

10) Totes les formes de suport es consideren part d'una estratègia per al desenvolupament de l'ensenyament i del currículum per tal de tractar la diversitat al centre.

A   B   C   D

11) El suport individual ha de tenir la finalitat d'augmentar l'autonomia de l'alumne.

A   B   C   D

12) La reincorporació de l'alumnat al context ordinari es fa mica en mica i tan aviat com és possible.

A   B   C   D

13) La concepció de suport que té el centre no es limita exclusivament als alumnes amb necessitats educatives especials.

A   B   C   D

14) Coneixes els recursos que s'han donat al centre per donar suport a l'alumnat que presenta necessitats educatives especials.

A   B   C   D

15) Creus que els recursos de suport es dediquen a prevenir les barreres a l'aprenentatge i a la participació i a minimitzar la categorització de l'alumnat.

A   B   C   D

Si vols pots afegir alguna valoració o observació que et sembli pertinent:

ANNEX 4**QÜESTIONARI A****(ALUMNES AULA USEE)**

Respon a les següents qüestions SI o NO segons creguis més convenient.
En el cas que no sàpigues la resposta, deixa-la en blanc.
Gràcies per la teva col.laboració.

1. Els nois de la classe (sigui la USEE o l'ordinària) s'ajuden encara que alguns d'ells tinguin dificultats?
2. Quan s'ha de treballar per parelles o en grup, pots fer-ho amb qualsevol company?
3. Quan els nois que tenen dificultats per aprendre volen dir la seva opinió, tothom se'ls escolta?
4. Creus que s'ha de tractar als nens amb dificultats igual que als altres?
5. En la teva opinió, els professors ajuden a tothom que ho necessita?
6. A la classe, quan necessites ajuda per treballar, a qui preguntes?
A un professor?
A un amic?
Al company del teu costat?
7. I a l'aula USEE? A qui preguntes?
A un professor?
A l'educador?
A un amic?
Al company del teu costat?
8. Quan estàs trist o enfadat, perquè t'has fet mal, perquè t'has barallat, perquè et trobes malament...qui t'ajuda? Un amic/a, o un professor/a?
9. Els professors et feliciten quan t'esforces?
10. On et sents millor per treballar amb els nois de la classe ordinària o a l'aula USEE?
11. Creus que aprens molt en aquest institut?
12. Creus que a vegades necessites més ajuda per part del professor ?
La demanes ?
13. T'agrada venir a aquest institut?
14. Diga'm una cosa que t'agrada molt d'aquest institut.

ANNEX 5**QÜESTIONARI S****(ALUMNES SENSE NEE)**

Respon a les següents qüestions SI o NO segons creguis més convenient.
En el cas que no sàpigues la resposta, deixa-la en blanc.
Gràcies per la teva col.laboració.

1. A l'institut hi ha nois als quals els agradaria entendre les explicacions dels professors i tenen problemes per aprendre algunes coses?
Els coneixes?
2. A l'institut hi ha nois als quals els agradaria tenir amics; alguns estan sols a l'hora de jugar i d'altres estan sols a l'hora de treballar?
Els coneixes?
3. A l'institut hi ha nois als quals els agradaria respectar les normes de classe però a vegades no les entenen i es barallen?
Els coneixes?
4. Els nois de la classe s'ajuden encara que alguns d'ells tinguin dificultats per realitzar les activitats ?
5. Quan s'ha de treballar per parelles o en grup, pots fer-ho amb qualsevol company, encara que tingui dificultats ?
6. Quan els nois que tenen més dificultats per paendre volen dir la seva opinió, tothom se'ls escolta?
7. Creus que has de tenir més paciència amb els nois que tenen dificultats ?
8. Creus que s'ha de tractar als nois amb dificultats d'aprenentatge igual que als altres?
9. T'agrada venir a aquest institut?
10. Tot i que tinguis companys amb dificultats, tu continues aprenent a classe?
11. En la teva opinió, els professors ajuden a tothom que ho necessita?
12. Creus que a vegades necessites més ajuda per part del professor ?
La demanes ?
13. Els professors et feliciten quan t'esforces?
14. Digues una cosa que t'agrada molt d'aquest institut.

ANNEX 6**QÜESTIONARI F****(FAMILIES ALUMNES USEE)**

Responen a les següents qüestions SI o NO segons creieu més convenient.
En el cas que no sapigueu la resposta, deixeu-la en blanc.
Gràcies per la vostra col.laboració.

1. Els pares esteu informats de l'evolució i les decisions que es prenen a l'institut, per tal d'afavorir el desenvolupament global del vostre fill ?
2. L'USEE és un recurs adreçat als nois amb Necessitats Educatives Especials?
3. Les classes que tenen nois amb Necessitats Educatives Especials necessiten més suport de personal per tal que tots se sentin atesos ?
4. Creieu que l'institut respecta els vostres interessos?
5. L'escola respecta l'horari de les famílies per tal de fer reunions,entrevistes... ?
6. L'escola demana la vostra col.laboració?
7. Creieu que la vostra col.laboració és important per l'evolució de l'aprenentatge del vostre fill a l'institut?
8. El suport que dona l'USEE al seu fill facilita la seva participació a les activitats de l'aula ordinària?
9. El vostre fill, rep el suport adequat a les seves necessitats educatives?
10. El vostre fill anomena i coneix forces companys de l'institut?
11. El vostre fill te clar qui és el seu tutor i els seus professors de suport?
12. El vostre fill va content a l'institut ?

13. El vostre fill surt content de l'institut?

14. Es tenen en compte els interessos del vostre fill?

15. Creieu que l'USEE facilita als alumnes vincles de relació i amistat amb els companys de l'institut i afavoreix la seva socialització?

Si voleu podeu afegir alguna valoració o observació que us sembli pertinent:

ANNEX 7

TRANSCRIPCIÓ DE L'ENTREVISTA A LA PSICÒLOGA DE L'EAP

E: Primerament et preguntaré una mica sobre la teva feina a l'EAP en general i després en concret aquí a l'institut.

Jo estic realitzant el treball basant-me amb el model d'educació inclusiva i em centro amb la USEE, un dels objectius que persegueixo és l'anàlisi d'aquest model d'inclusió.

Bé, la primera qüestió seria definir a grans trets la teva feina.

Px: A veure.. a l'EAP el que fem és molt ampli, cada vegada s'està redefinint més perquè...és molt diferent primària que secundària. Anem tant a primària com secundària i si cal també anem a la Llar d'infants.

E: Com us ho distribuïu?

Px: Aquí a la comarca som 10, d'aquests 10 cadascú té uns 7 o 8 o 9 centres, depèn del tamany. Ens distribuïm per sectors, Bisbal, Torroella, Palamós, Palafrugell, Sant Feliu...A la Llar d'Infants també hi anem quan per exemple és període de preinscripcions i hi ha algun nen que va a CDIAP, o que està amb seguiment de Serveis Socials o que necessita alguna atenció especial que cal informar al centre on anirà doncs fem un petit informe perquè ho coneguin.

E: T'avisen de la guarderia quan veuen alguna anomalia o fas un seguiment dels nens que hi ha de manera continuada?

Px: sí, normalment anem a la guarderia i ells ja m'informen i sinó des de CDIAP i a partir d'aquí fem el seguiment i elaborem el dictamen d'escolarització per entrar o no.

E: Val. Bé, ara m'expliques una mica més concretament la teva feina centrant-nos aquí a l'institut.

Px: Bé, aquest institut és molt i molt gran llavors clar, acabes fent feines de com fèiem ara abans de començar l'entrevista, de derivacions...[quan he arribat al departament estaven ella i la psicoterapeuta fent una derivació d'un alumne a CSMLJ] veure algun nen que està en procés d'alguna prova molt específica, un WISC, Staic, Raven, Dncas... aquelles que fa falta una part més tècnica i nosaltres podem fer-ho, també fem entrevistes amb pares, coordinacions amb centres que fan tractament als alumnes, coordinació amb professionals de l'àmbit sanitari, serveis socials...

E: No realitzes un assessorament al professorat...?

Px: Sí, hauria... però hi ha tants temes que al final es prioritzen sempre d'altres més urgents... si s'ha de fer un PI llavors ens reunim amb el professor i si cal s'orienta a veure què s'ha d'adaptar... Per exemple, a primària tenim més temps de fer-ho.. però aquest centre tan gran... que...bé, sí que es fa però no oficialment, és a dir, quan hi ha coses parles amb els professors en funció de les necessitats que van sorgint, ara per exemple estem davant d'un cas de dislèxia...

E: Bé, jo em referia a una mica al tema de cultura inclusiva.. que personalment penso que potser faria falta.. no només aquí aquest centre sinó a nivell general eh? Jo tinc amics mestres i.. encara hi ha posicions molt ascèptiques davant aquest tema.

Px: Ja, no està gaire resolt això, el que passa és el que et deia del temps i de prioritats... Però, a veure, tot el que fem va en relació a la inclusió, des del punt que hi ha un nen de dictamen a l'aula ordinària i se li fa una adaptació.. tot, va en relació a la inclusió, és el fil conductor de l'EAP. Totes les funcions que realitzem nosaltres estan encarades a la inclusió per millorar el fracàs escolar, l'absentisme...i la cohesió social això vulguis que no va creant cultura...

E: Sí, suposo que mica en mica... I quines serien les tasques que fas més relacionades amb la USEE del centre ?

Px: A veure, comencem des del principi. La proposta que es fa per entrar un nen a l'USEE, la fa l'EAP... () Els dictàmens d'USEE normalment els fem a l'hora de passar de primària a l'ESO... per poder entrar a la USEE un nen ha de tenir un retard mental mitjà o... greu. El que passa és que aquí l'institut és tan gran que... hi ha algun nen que.. presenten un retard lleu i... ja has vist que hi ha algun nen aquí a la USEE que potser no està molt afectat...però donades les circumstàncies s'ha considerat que era un recurs adequat per ell.

E: no, en general no estan molt afectats.

Px:: Llavors el que fem amb aquests nens és un seguiment amb les psicopedagogues i l'educador de la USEE, el centres que els hi fan el tractament de fora, a CSMIJ o allà on vagin i fer la coordinació i el seguiment.

E: De pont?

Px: A exacte. La meva feina és fer de pont. Inclòs si aquí a l'USEE hi ha algun problema també m'ho diuen a mi i jo parlo amb el centre a on fan el tractament...o sigui...que intentem que els alumnes tinguin els recursos necessaris per poder seguir avançant pel que fa a aprenentatges, grau d'autonomia, implicació, i cohesió social...

E: Bé, ara et preguntaré una mica sobre la teva opinió... Què en penses de l'escola inclusiva? De la implantació de les USEEs als centres?

Px: Penso que el fet que hi hagi USEEs a l'institut i a primària ho trobo molt bé, perquè ajuden als nens que potser en un centre d'Educació Especial farien un pas enrera i així tenen la oportunitat de tenir un entorn normalitzat...Si realment és un nen molt afectat sí que veig positiu que vagi a l'escola d'Educació especial però sinó.. des de les USEE es pot donar una atenció adequada. Ara, realment no crec que sigui una inclusió al 100%, és molt difícil, perquè també realitzen un currículum molt adaptat, i fan poques hores a l'aula ordinària., i jo crec que per també.. a vegades ho viuen ...(). Si creen un grup... i s'accepten doncs... tenen més coses a compartir que no pas en una escola d'educació especial però...

E: I en general penses que les USEEs són fidels a la filosofia d'inclusió o queden com a aules aïllades i perifèriques als centres?

Px: Bé, és el que t'he comentat, sovint són els propis nens ells mateixos que els veus... és difícil...L'important però són els recursos eh? Sense recursos no es pot. Tot i que en principi, el màxim que hi pot haver en una USEE són 8 nens, i dos psicopedagogs i un educador. Llavors clar, haurien de ser suficients... i moltes d'aquestes hores haurien d'anar a l'aula ordinària, el que passa que moltes vegades a l'aula ordinària van a escalfar cadira i se senten malament...i els altres ho veuen com

els estranys que venen a fer una classe de... i per evitar això es fan més hores a la USEE que l'aprofitem millor.

E: Però jo no tinc entès que sigui així... la USEE és un suport per poder...

Px: Sí, però el que hauria de ser i la realitat a vegades... no és... perquè es fa impossible poder atendre la diversitat de manera idíl·lica.

E: Ja. Com veus l'evolució de la USEE en aquest centre, des dels seus inicis ?

Px: Clar, és que jo la conec des d'inici d'aquest curs només... saps, no sé...no n'he viscut l'evolució, actualment jo crec que funciona molt bé, tots els alumnes estan ben atesos, ben tractats, reben un suport molt individualitzat i es tenen en compte les seves necessitats educatives especials. Sí, jo la veig bé.

E: Qui és el que delimita quins són els alumnes amb NEE?

Px: L'EAP fa el dictamen específic per la USEE. El que pot passar és que entri un alumne a primer d'ESO sense dictamen i després són els propis professors del centre que diuen que se li faci una valoració per tal de poder ser atès a la USEE. Llavors és quan es fa una avaluació psicopedagògica i si es considera que té el perfil d'alumne USEE es fa la proposta a inspecció que és qui finalment l'aprova.

E: I en el cas que un professor detecti alguna cosa acut directament a tu o a l'equip directiu?

Px: Bueno, primer a la coordinadora psicopedagògica i després en parlem a la comissió d'atenció a la diversitat (CAD).

E: Quins barems es fan servir per adscriure un noi a la USEE?

Px: El perfil USEE és el retard mental, lleuger o mitjà...trastorn de comportament... t'he portat aquest document de l'EAP del perfil dels alumnes i la creació de les USEE. *(l'entrevistada m'ensenya un document del Departament d'educació de la Generalitat, de l'EAP on hi ha les característiques de les USEE i el perfil dels alumnes)*

E: Ostres, gràcies, ara si de cas podem fer fotocòpies...

() Bé, per exemple, en el cas dels nens amb TC, creus que l'adhesió a l'USEE els pot fer caure en un agreujament del cas? Això pot consolidar la baixa autoestima ja que estem situant el nen en el marc de retard mental?

Px: A veure... també hi ha USEEs específiques de TC, això és ideal en aquests casos... aquí no eh. Clar, en aquí un nen amb TC potser no és el millor recurs que hauria de tenir perquè clar un nen que té un retard mental i un de TC millor no tenir-los junts perquè molts nens amb retard tendeixen a imitar conductes que no són les desitjades....

()

E: Bé, qui és el que delimita qui s'ha de beneficiar d'aquests recursos?

Px: La CAD fa la demanda i l'EAP fa la valoració inicial i es presenta la , proposta a inspecció i aquest ens l'aprova o no ens l'aprova.

E: O sigui, l'institut a través de la CAD ho proposa a l'EAP i l'EAP redacta l'informe i el presenta a inspecció del departament..

Px: Sí, o sigui o entren a la USEE directament amb dictamen de primària o un cop aquí veiem que requereix el suport i des de el professorat m'ho proposen a mi i jo miro què hi ha...què s'ha fet i què no s'ha fet... si compleix el perfil...i llavors faig un dictamen i l'inspector encarregat dels alumnes d'Educació Especial és l'encarregat de dir que sí o que no, Admissió a l'educació especial es diu. Bé, i perquè un nen ingressi a la USEE els pares han d'estar-hi d'acord també eh, i a vegades també són els pares que ho reclamen. El que fa falta és fer el certificat de discapacitat...

E: Així doncs, hi ha una articulació entre els professionals de l'educació i els professionals de la salut mental?

Px: Sí, aquesta és la feina de l'EAP interactuar per trobar les fórmules de valoració adients a cada cas, ...

E: És a través dels professionals de l'EAP també que s'elabora, consensua i presenten els criteris i les capacitats a treballar cada curs tenint en compte els alumnes que hi ha a la USEE?

Px: Bé, sí, però juntament amb la CAD.

ANNEX 8

(FITXA 1 TALLER DE CERÀMICA)

MOSAIC AMB RAJOLES

Material necessari:

-
-
-
-
-

Procediment:

- Hem decidit entre tots un _____ i l'hem dibuixat en un _____ .
- Hem col.locat les _____ al mig de la taula i _____ el dibuix.
- Individualment _____ una o dues rajoles i _____
- Un cop pintades i _____, hem esperat que s'assequin per portar-les a _____
- Un cop cuites, hem col.locat les rajoles conjuntament en una _____ i hem muntat el _____ .

ANNEX 9**(FITXA 2 TALLER DE CERÀMICA)****REALITZACIÓ DE FIGURES AMB FANG****Material necessari:**

-
-
-
-
-

Procediment:

- He fet el dibuix de la _____ en un paper, aquest dibuix es diu _____ .
- He iniciat el modelat de la peça amb la tècnica de _____.

- Depenent de la tècnica que has utilitzat (buidat, planxes, xurros...) explica els passos que has anat seguint:

ANNEX 10**FULL D'AUTOAVALUACIÓ TALLER DE CERÀMICA**

1. T'han agradat les activitats proposades? (Encercla la resposta adequada)

- molt
- poc
- gens

2. T'ha costat realitzar les activitats ? (Encercla la resposta adequada)

- molt
- poc
- gens

3. Quina activitat t'ha agradat més ? (Encercla la resposta adequada)

- Decorar les rajoles
- Modelar amb fang
- Decorar les peces amb engalbes de colors
- Fer un mural amb fotografies
- Muntar el mosaic

4. Has col.laborat a realitzar totes les activitats proposades?

- molt
- poc
- gens

5. Has ajudat a algun company a realitzar alguna activitat?

- molts
- pocs
- cap

6. Creus que has après coses interessants?

- si
- no

7. Puntua de l'1 al 10 les diferents activitats que has fet :

- Decorar les rajoles
- Modelar amb fang
- Decorar les peces amb engalbes de colors
- Fer un mural amb les fotografies
- Muntar el mosaic

ANNEX 11

FOTOGRAFIES

12. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

Ainscow, M. (2006). Fer inclusiva l'educació: Com s'hauria de conceptualitzar la tasca? *Suports*, vol. 10, núm. 1

Ainscow, M. (2004) Desarrollo de escuelas inclusivas. Ideas, propuestas y experiencias para mejorar las instituciones escolares. Narcea Ediciones: Madrid

Booth, T.; Ainscow, M. (2002). Índex per a la inclusió. Guia per a l'avaluació i millora de l'educació inclusiva. Traduït i adaptat al català pel Grup de treball sobre escola inclusiva de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Editat per ICE U.B. amb la col·laboració de Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació. Extret de: <http://www.gencat.cat/educacio/inclusiva/html/pdf/inclusio.pdf>

Coll, C. (2004). Psicologia de la instrucció. UOC: Barcelona

Coll, F.J. (2004). El desenvolupament de la subjectivitat desde la creativitat i art-teràpia. *Educación social*, 28, 41-54.

Duran, D. (2003). Tutoria entre iguals. Un mètode d'aprenentatge cooperatiu per a la diversitat. De la teoria a la pràctica. Institut de ciències de l'educació UAB: Barcelona.

Echeita, G. (2003) ponència presentada al Congrés "La respuesta a las necesidades educativas especiales en una escuela inclusiva vasca": Por qué Jorge no puede ir al mismo colegio que su hermano? Un anàlisi de algunas barreras que dificultan el avance hacia una escuela para todos y con todos. Extret de: <http://www.nodo50.org/movicaliedu/gerardoinclusio.pdf>

Echeita, G. (2000). Educació especial. UOC: Barcelona

Echeita, G. (2006) Educación para la inclusión o educación sin exclusiones. Narcea Ediciones: Madrid

Giné, C. (2004) "Servicios y calidad de vida para las personas con discapacidad intelectual" en Siglo Cero, nº 35 (2); 1-13

Giné, C. (2005) "Aportacions a la comprensió, construcció i manteniment d'una escola per a tots" Àmbits de psicopedagogia 15; 10-13

Giné, C. (2006) "Reflexions sobre l'educació dels alumnes amb necessitats educatives especials: una anàlisi de la situació actual i de les perspectives de futur". Suports Vol.10 núm. 1

Giné, C. (2005) . "El asesoramiento desde la perspectiva de la educación inclusiva". A Monereo, C. ; Pozo, J.I. : La práctica del asesoramiento a examen. Graó: Barcelona.

Gómez Vela, M. (2004) *Evaluación de la calidad de vida de alumno/as de educación secundaria obligatoria con n.e.e. y sin ellas*. Tesis doctoral inédita. Universidad de Salamanca.

Huguet, T. (2006) *Aprender juntos a l'aula. Una proposta inclusiva*. Graó: Barcelona

Lobato, X., Ortiz, M.C. (2004) "Escuela inclusiva y cultura escolar: algunas evidencias empíricas". *Revista de Pedagogía*. Vol. 55, Nº 1; pags. 27-40

Monereo, C. (2003). *Models d'orientació i d'intervenció psicopedagògica*. UOC: Barcelona.

Monereo, C. i col. (2009). *Estratègies d'aprenentatge*. UOC: Barcelona.

Ontoria, A. (2002). *Potenciar la capacidad de aprender a aprender*. Nacercea: Madrid

O.M.S. (2001) *CIF: Clasificación internacional del Funcionamiento de la Discapacidad y la Salud*. IMSERSO, OMS i OAS. Madrid

Pujolàs, P. (2008). *9 ideas clave. El aprendizaje cooperativo*. Graó: Barcelona.

Sans, A. (2008). *Per què em costa tan aprendre?*. Edebé: Barcelona

Stainback, S.B. (2001) "L'educació inclusiva: definició, context i motius" a *Suports*. Vol 5 Núm 1; 18-25

UNESCO (1994) *Conferencia Mundial sobre necesidades educativas especiales: acceso y calidad*. Unesco. Salamanca

Aprender a aprender. Video extret de: <http://www.youtube.com/watch?v=onQrYYFf2to>

Web de l'index per a la inclusió:

<http://www.gencat.cat/educacio/inclusiva/html/1-1.html>

Entrevista a Saturnino de la Torre, catedràtic de Didàctica i Innovació Educativa a la UB, que es titula: "**Cuando a una persona se la reconoce, crece**". Extret de :

<http://www.lavanguardia.es/lacontra/20110304/54122411029/cuando-a-una-persona-se-la-reconoce-crece.html>